BISERICA

MITROPOL. UNGR.-VL. — MITROPOL. MOLD. SUC.

ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

REV. PERIODICĂ ECLESIASTICĂ

ANUL al XI-lea

No. 4.

IULIE.

Prim. IOSIF loc. I. Ploeştenu
Ep. R. N.-S. GENADIE loc. D. Craiov.
Ep. Buz. INOK. loc. Val. Rom.
Ep. Arg. GENAD. loc. G. Piteştenu.

IOSIF loc. D. Botoşen.
Ep. R. MELCHIS. loc. I. Bacăon
Ep. H. SILVESTRU loc. C. Bârlădenu
Ep. D. jos PART. loc. Ir. Galăţenu

BUCUREŞTĬ
TIPOGRAFIA CĂRŢILOR BISERICESCĬ
34. Str. Principatele-Unite, 34.
1887.

Meditată după Zamfir Ionescu — de M. I. Călinescu

SILVESTRU

Cu mila luĭ Dumneḑeŭ Smerit Episcop al păziteĭ de Dumneḑeŭ Eparhiĭ a Huşilor.

Tuturor iubiţilor Meĭ fii în Domnul, dar şi pace de la Domnul nostru Iisus Christos, iar dela Smerenia Nóstră dorinţă de tot binele sufletesc şi trupesc, precum şi arhieréscă bine-cuvêntare.

Iubiţilor,

Domnul nostru Iisus Christos, întemeind sânta sa biserică pe pământ, a ḑis: „Voiŭ zidi biserica mea şi porţile iaduluĭ nu o vor birui" (Mat. XVI, 18). Biserica nu se invinge şi nici că se póte învinge, întru cât capul eĭ este Christos, întru cât Christos este viţa si noĭ membrii eĭ— mlădiţele; întru cât prin acéstă nemijlocită, necesară, neprecurmata şi taĭnică legătura sucul viţeĭ dela tulpină se rĕspândeşte prin tóte ramurile eĭ.

Scopul înfiinţăreĭ bisericeĭ pre pământ

nu este decât folosul nostru pământesc și ceresc, present și viitor, nu este decât „perfecționarea“ saŭ desĕvêrșirea nóstră a creștinilor, cari suntem membriĭ eĭ.

Spre ajungerea acestuĭ scop, ne afirmă sântul Apostol Pavel în versul 11 din cap. IV către Efesenĭ, „Christos a dat „pre uniĭ apostolĭ, pre alțiĭ profețĭ . . . ., „iar pre alțiĭ păstorĭ și dascalĭ, până ce „vom ajunge toțĭ la unirea credințeĭ și a „cunoscințeĭ Fiuluĭ luĭ Dumnedeŭ, întru „bărbat desĕvêrșit, la mĕsura vêrsteĭ pli„nireĭ luĭ Christos.“

Insemnătatea acesteĭ chĭemărĭ o arată însușĭ Iisus Christos când dice ucenicilor sĕĭ: „Cel ce vĕ ascultă pre voĭ pre mine „mĕ ascultă, și cela ce se lépădă de voĭ „de mine se lépădă“ (L. X, 16).

Dar pre cât însemnătatea chĭemăreĭ de păstor și învĕțător este de mare, tot pre atâta este de mare și responsabilitatea pentru ea, înaintea luĭ Dumnedeŭ și a ómenilor, pentru care și dice Domnul prin gura profeților Ieremia și Iezechiil: „Vaĭ păstorilor cari perd și risipesc oile mele;“ și iarășĭ: „Iată eŭ asupra păstorilor și voiŭ cere oile mele din mânile lor.“

In viderea acesteĭ marĭ responsabilitățĭ, Eŭ Smeritul, care, dupre voința luĭ Dumnedeŭ, manifestată prin votul ma-

reluĭ Colegiŭ electoral dela 10 Decembre, anul expirat, am primit sarcina de primul păstor sufletesc al D-Vóstre, nu preget a vĕ adresa povăţuirile mele părinteştĭ, sfătuindu-vĕ şi îndemnându-vĕ cu tótă dragostea a le pune şi în practică.

Iubiţilor Meĭ fiĭ în Domnul,

Multe şi felurite sunt virtuţile pe care Domnul nostru Iisus Christos şi sânta nóstră biserică ortodoxă întemeiată de El, ni le recomandă tuturor a le practica, —spre a putea ajunge scopul pentru care suntem creaţĭ şi regeneraţĭ prin Iisus Christos; adică, perfecţionarea nóstră în bine din tóte punctele de privire. Cu tóte acestea, pentru astă dată Mĕ mărginesc a atrage luarea D-Vóstre aminte, numaĭ asupra acelia dintre ele, care mişcă, deşteptă, înrădăcinéză şi apropriază şi pe tóte cele-lalte; adică, asupra dragosteĭ către Dumnedeŭ şi între noĭ, precum şi asupra mareluĭ interes sufletesc şi chiar naţional pe care-l avem—de a păstra neatinsă sânta nóstră religiune ortodoxă şi bunele obiceiurĭ strămoşeşcĭ, strâns legate de ea şi de ţara nóstră.

Stăruinţa Mea, iubiţilor, ca să se înrădăcineze în D-Vóstre dragostea creştină, este cu atâta maĭ mare, cu cât sunt

pe deplin convins că, numaĭ prin practicarea eĭ se unește ceriul cu pământul — Dumnedeirea cu omenirea; se măresc și se împuternicesc staturile; se înmulțesc și se cimentéză societățile de tot feliul— pentru binele public și privat—și se întăresc legăturile de familie, care este basa saŭ piatra fundamentală a orĭ și căreĭ societățĭ și națiunĭ.

Așa, dacă cercetăm mobilul pogorîreĭ Fiuluĭ luĭ Dumnedeŭ pe pământ și a întrupăreĭ luĭ, pentru a ne libera din sclăvia pĕcatuluĭ, ne convingem pe deplin că n'a fost altul decât dragostea luĭ Dumnedeŭ cătră omenire. „Așa a iubit „Dumnedeŭ lumea cât și pre Fiul sĕŭ cel „unul născut l-a dat, ca toțĭ ceĭ ce vor „crede într'ênsul să nu piară, ci viață „vecĭnică să aibă“ (Ión XVI. 3). „Dumne„deŭ bogat fiind întru milă, pentru multa „sa dragoste, cu care ne-a iubit..... ne-a „înviat întru Christos, ca să arate în vé„curile cele viitóre marea bogăție a ha„ruluĭ sĕŭ“ (Efes. II. 4, 5, 7). În urmă, dragostea către Iisus Christos a făcut pe sânțiĭ Apostolĭ să-'șĭ ĭea crucea și să-ĭ urmeze; dragostea cătră El a făcut și pre toțĭ Sânțiĭ plăcuțĭ aĭ luĭ a-'șĭ sacrifica pănă și viața pământéscă pentru a se uni cu El în ceriurĭ; dragostea către

Dumnedeŭ, cătresineșiaprópele, precumși tóte principiile de echitate cuprinse în sânta Evanghelie, aŭ făcut și fac pe representanții națiunilor marĭ a recunósce drepturile celor maĭ micĭ și a le libera din sclăviile cele după timp. Dragostea către Dumnedeŭ și iubirea de patrie a tocit și tocește săbiile cele de amândouĕ părțile ascuțite, care sfâșie interiorul națiunilor, și ast-fel s'aŭ întărit și se întăresc în lăuntru și afară. Dragostea către Dumnedeŭ, către sine și către aprópele a făcut și face să se unéscă între sine mulțime de individĭ și chiar popóre maĭ micĭ, cași noĭ de esemplu, și astfel să formeze societățĭ și state maĭ marĭ și maĭ micĭ, care aŭ de scop să înbunătățéscă sórta aprópeluĭ, procurând națiunilor prosperitatea și fericirea lor. Dragostea reciprocă în familie a întărit și întăreșce diferitele elemente ce compun societățile în parte și națiunile în genere. Dragostea este caracteristica creștirătățeĭ și puterea atractivă, ce unește până și polurile opuse; pentru care și Domnul nostru Iisus Christos pune ca semn deosebitor al următorilor luĭ „dragostea“, dicênd: „Intru aceasta vor cunósce toțĭ „că suntețĭ ucenicĭ aĭ meĭ, de vețĭ avea „dragoste întru voĭ“ (Ión XIII, 35).

Dragostea este dar, ca să mě exprim aşa, elementul cel maĭ puternic care contribue la plantarea, încolţirea, rěsărirea creşcerea şi cultivarea a tot feliul de virtuţĭ; şi acésta pentru cuvêntul că, dupre cum învaţă sântul Apostol Pavel: ea „în„delung rabdă, se milostiveşce, nu pis„muesce, nu se sumeţeşce, nu se trufeşce, „nu se pórtă cu necuviinţă, nu caută ale „sale, nu sě întărîtă, nu gândeşce rěul, „nu se bucură de nedreptate, ci se bu„cură de adevěr; tóte le sufere, tóte le „rabdă, tóte le crede, la tóte nădejde are, „dragostea nicĭ odinióră nu cade“ (1, Cor. XIII, 1—8).

O dată cu acestea, iubiţilor, nu perd din videre a vě atrage atenţiunea şi asupra netăgăduituluĭ adevěr, că sânta nóstră religiune creştină ortodoxă a fost predicată şi cu bucurie primită de locuitoriĭ ţěreĭ nóstre, încă din cele ântěĭ vécurĭ ale creştinismuluĭ. Străbuniĭ noştri apropriindu-ş'o aŭ susţinut'o şi aŭ păstrat'o cu multă rigóre, putere şi sânţenie, mărturisind şi ţinênd în totdéuna învěţătura sânteĭ bisericĭ neschimbată, dupre cum a fost hotărîtă de sânţiĭ Apostolĭ, sântele Sinóde ecumenice şi de sânţiĭ şi mariĭ dascalĭ aĭ ortodoxieĭ. Strămoşiĭ noştri de la primirea religiuneĭ creştine

și până astă-dĭ, cu tóte multele încercărĭ și stăruințĭ, din diferite timpurĭ, ale propagătorilor de alte riturĭ creștine, totdéuna aŭ mărturisit și ținut simbolul credințeĭ așa cum a fost el eșit din disbaterile sânților Părințĭ, și stabilit o dată pentru totdéuna la sinodul ântêĭ și al „doilea“ ecumenic, rostind în tóte bisericele, precum și sara și diminéța, între altele: cred „și întru Duhul Sânt, Dom-„nul de viață făcĕtorul, carele din Tatăl „purcede, cela ce împreună cu Tatăl și „cu Fiul este închinat și slăvit, carele a „grăit prin prorocĭ.“ Eĭ totdéuna aŭ fost botezațĭ în numele Tatăluĭ și al Fiuluĭ și al Sântuluĭ Duh, prin treĭ cufundărĭ în apa botezuluĭ; totdéuna s'aŭ uns cu sântul și Marele Mir îndată după botez; totdéuna s'aŭ împărtășit cu sântul Trup și Sânge al Domnuluĭ nostru Iisus Christos de o dată, marĭ și micĭ, preoțĭ și mirenĭ; totdéuna aŭ mărturisit de unicul cap al sânteĭ nóstre bisericĭ creștine pe pămênt, ca și în ceriŭ, pe Domnul nostru Iisus Christos; nerecunoscênd altă autoritate maĭ înaltă în biserică, după El, de cât cea a sinódelor ecumenice și locale respective.

Cu acéstă sântă și dréptă credință fiind neîntrerupt înarmațĭ străbuniĭ no-

ştri s'aŭ păstrat limba şi naţionalitatea, pe basele căria, România nu de mult, s'a râdicat la rangul de Regat, şi face astă-dĭ parte integrantă din concertul Puterilor Europene. Acéstă fermă credinţă a lor, prin orĭ şi cât de grele împrejurărĭ şi peripeţiĭ aŭ fost silițĭ să trécă, ne-a scăpat de contopirea cu alte naţiunĭ, şi tot acésta va forma buchetul şi va întări şi susţinea coróna Românieĭ.

Obiceĭurile religióse şi naţionale, strâns legate cu învĕţătura sânteĭ nóstre biserică ortodoxe, pe care străbuniĭ noştri le-aŭ avut şi ţinut, de aseminea aŭ contribuit la păstrarea adevĕrateĭ credinţe şi a naţionalităţeĭ nóstre.

Insufleţiţi-vĕ decĭ, iubiţilor, de dragostea creştină şi ţineţĭ drépta credinţă strămoşéscă! Păstraţĭ în totdéuna dragostea către Dumnedeŭ şi între D-Vóstre! Lucraţĭ totul mişcaţĭ şi conduşĭ de ea! Aveţĭ-o în vedere în tóte intreprinderile D-Vóstre; căcĭ aşa veţĭ plini legea luĭ Christos, care dice: „Poruncă nouă „daŭ voue, ca să vĕ iubiţĭ „unul pre altul, precum şi eŭ v'am iubit pre voĭ" (Ión XIII, 34). Păziţĭ acéstă poruncă şi veţĭ rĕmânea întru dragostea Luĭ,—veţĭ fi amiciĭ Luĭ. „De veţĭ păzi „poruncile mele, veţĭ rĕmânea întru dragostea mea. „Voĭ amiciĭ meĭ sunteţĭ, de

vețĭ face tóte „câte poruncesc vouĕ,“ învață Mântuitorul (Ión IX. 10, 14).

Acestea le-aŭ practicat și predicat tuturor și sânțiĭ Apostolĭ, învĕțând: „Iubi„ților, să ne iubim unul pre altul, căcĭ „dragostea dela Dumneḑeŭ este: și tot cel „ce iubește din Dumneḑeŭ este născut și cu„nósce pre Dumneḑeŭ; căcĭ Dumneḑeŭ dra„goste este... și cel ce petrece întru dra„goste întru Dumneḑeŭ petrece și Dumne„ḑeŭ întru dênsul. De va ḑice cineva că „iubesce pe Dumneḑeŭ, iar pe fratele „sĕŭ urĕșce, mincinos este; căcĭ cel ce „nu iubeșce pe fratele sĕŭ pre carele „l-a vĕḑut, pre Dumneḑeŭ pre carele nu „l-a vĕḑut, cum póte să-l iubéscă? Și „acéstă poruncă avem de la Dênsul, ca „cel ce iubeșce pre Dumneḑeŭ să iubéscă și pre fratele sĕŭ“ (1 Ión IV, 7-21). „Nimănuĭ cu nimica să nu fițĭ da„torĭ, fără numaĭ cu a iubi unul pre altul; „căcĭ cel ce iubeșce pre altul legea a „plinit“ (Rom. XIII, 8).

Odată cu acestea, trebue să cunóscețĭ, că dragostea este una din calitățile creștinuluĭ, fără de care multe altele, numaĭ puțin bune și sânte, îșĭ perd însemnătatea și valórea lor. Probă la acésta este învĕțătura sântuluĭ Apostol Pavel din ânteia sa Epistolă către Corintenĭ, în care

ḑice: „De așĭ grăi în limbĭ omineșcĭ și „îngereșcĭ, iar dragoste nu am, făcut-m'am „aramă sunătóre și chimbal resunător; „de așĭ avea prorocie și așĭ sci tóte „tainele și tótă sciința, și de așĭ avea „tótă credința cât să mut și munțiĭ, iar „dragoste n'am, nimic nu sînt; și de „așĭ împărți tótă avuția mea, și așĭ da „trupul meŭ să arḑă, iar dragoste nu am, „nicĭ un folos nu-mĭ este“ (XIII, 1—4).

Tot ast-fel aŭ învĕțat și sânțiĭ Părințĭ aĭ bisericeĭ. Așa de exemplu, sântul Ión Chrisostom învață că, „începutul și sfâr„șitul tuturor virtuților este dragostea. Ea „este și tulpină și condițiune neapărată „a tuturor virtuților; adică este coróna „virtuțeĭ.“

Toțĭ, D-Vóstre, iubiților, carí formațĭ diferitele clase ale societățeĭ din Eparhia încredințată supraveghereĭ religióse-morale a Smerenieĭ Mele, amintiți-vĕ și punețĭ în practică totdéuna datoria, de a iubi pre Dumneḑeŭ, pre sine și apró-pele. Fie-care dintre D-Vóstră, dupre po-sițiunea ce ocupă în societate, să se feréscă a nu deconsidera, nicĭ a nedreptăți pre altul în relațiunile reciproce; ci totdéuna să dea fie-căruia ceea ce este cu dreptul și cuviincios. Urmațĭ, vĕ rog, neabătut următórele învĕțăturĭ ale sântuluĭ Apo-

stol Petru, care dice: „Feriți-vĕ de des-
„frânările ce se oștesc asupra sufletu-
„luĭ. Pre toțĭ cinstițĭ, frăția iubițĭ, de
„Dumnedeŭ vĕ temețĭ, pre Impĕratul
„cinstițĭ. Fițĭ cu toțiĭ într'un gând,—mi-
„lostivĭ, iubitorĭ de frațĭ, îndurătorĭ, blândĭ
„și umilițĭ; nu resplătițĭ rĕŭ pentru rĕŭ
„saŭ ocară pentru ocară; ci maĭ bine este
„făcênd cele bune a pătimi de cât făcênd
„cele rele. Cel ce voeșce să iubéscă viața
„și să vadă dile bune, să-șĭ opréscă limba
„sa de la rĕŭ și buzele sale, ca să nu
„grăĭască vicleșug, să se depărteze de la
„rĕŭ și să facă bine; să caute pacea și
„să o urmeze pre ea. Pentru că ochiĭ
„Domnuluĭ sunt spre ceĭ dreptĭ, și ure-
„chile luĭ spre rugăciunea lor“ (1 Petru
II, 11, 17; III, 10—13).

Pe lângă aceste învĕțăturĭ ale sântu-
luĭ Apostol Petru, păstrațĭ, păzițĭ și ți-
nețĭ, iubiților, credința și obiceiurile cele
bune ale strămoșilor noștri; iubițĭ po-
dóba caseĭ Domnuluĭ saŭ a sânteĭ bise-
ricĭ, fițĭ curagioșĭ în nenorocirĭ, marini-
moșĭ, dreptĭ, îndurătorĭ și umilițĭ în fe-
ricirĭ; iubiți-vĕ țara și o ajutațĭ, — care
cu luminile D-Vóstre, care cu ave-
rea, care cu brațele, într'un cuvênt, fie
care cu aceia ce-ĭ stă prin putință. Ast-
fel aŭ urmat străbuniĭ noștri, și Dumne-

ḍeŭ le-a ajutat a ne păstra limba, naționalitatea, într'un cuvênt țara, în mijlocul atâtor și atâtor eventualități ce s'aŭ petrecut în ea. „Credința păziți, — în„vață sântul Apostol Pavel, — stațĭ și „țineți tradițiunile pe care le-ați învĕțat „orĭ prin cuvênt, orĭ prin cartea nóstră“ (2 Tes. II, 15).

Ḍicețĭ împreună cu Psalmistul David: „Spre tine, Dómne, aŭ nădăjduit părințiĭ „noștri, nădăjduit-aŭ și 'ĭ-aĭ isbăvit pre „dênșiĭ. Cătră tine aŭ strigat și s'aŭ mân„tuit; spre tine aŭ nădăjduit și nu s'aŭ „rușinat“ (Ps. XXI, 4, 5); tot spre Tine, Dómne, nădăjduim și noĭ, tot Ție ne rugăm și noĭ, și credem că ne vom isbăvi de tot rĕul, ne vom mântui și nicĭ odată nu vom fi rușinațĭ.

Iubiți Servitorĭ aĭ Altaruluĭ,

Espunend în cele precedente învĕtătura despre dragostea ce trebue să domnéscă între toți creștiniĭ în genere, și cu deosibire între cucerniciile vóstre, cari după posițiune și chemare datorițĭ și singurĭ a o propaga; espunênd de asemenea învetătura relativă la păstrarea drepteĭ credințe și a bunelor obiceiurĭ, păzite și pastrate de străbuniĭ noștri, care numaĭ puțin datorițĭ a le mânține si înrădăcina cu tot devotamentul în sufletele credin-

cioșilor ce vĕ sînt încredințațĭ, adresăz acum cuvêntul Meŭ către cucerniciile vóstre în special.

Nobilă, frumósă și mare este misiunea preotuluĭ; dar precum orĭ și care alt lucru bun și folositor reclamă multe ostenelĭ, și în sĕvêrșirea luĭ se întimpină multe greutățĭ, tot așa și în împlinirea eĭ cu toată demnitatea. Cu tóte acestea când preotul este convins și pătruns de sânțenia misiuneĭ și a adĕvĕrurilor cuprinse în sânta nostră religiune, pe care el datorește a le propaga, și chiar le propagă păstoriților sĕĭ, atuncĭ tóte se ușuréză și sĕ înving.

Preotul trebue să corespundă și să represinte în totul numele ce-l pórtă—de „mergĕtor înainte."

Dar pentru a face acésta, trebue sa-șĭ apropieze spiritul învĕțăturilor sânțeĭ Evangheliĭ, propagat de Domnul nostru Iisus Christos, de sanțiĭ Apostolĭ si de toțĭ sânții Părintĭ și dascălĭ aĭ sânteĭ nóstre bisericĭ ortodoxe: adică, maĭ antĕiŭ el însușĭ să crédă si să fie în totul convins de adevĕritatea învĕțăturilor cuprinse în sânta Scriptură și a sânților Parintĭ aĭ sânteĭ bisericĭ ortodoxe, pentru ca numaĭ asa învĕțătura adresată de el poporuluĭ va influența și se va înrădăcina în inima și

credul luĭ. Când preotul va învěța numaĭ de formă, saŭ de datorie, chiar dacă ar avea arta vorbireĭ, ca sântul Ión Chrisostom, Cicerone și alțĭ oratorĭ marĭ, învěțătura luĭ va fi sécă și lipsită de influența morală asupra auditorilor. In aseminea caz, el nu va audi de la auditorĭ de cât cuvintele: frumos și bine vorbeşte, bun orator, şi atâta tot. Pe când dacă el va vorbi din convingere, chiar dacă nu va fi așa de eloquent și nu va întrebuința multe figurĭ ritorice, învěțătura luĭ va fi bine simțită și apropriată de auditorĭ. Când preotul sěvêrșeșce sântele misterii și tóte rugăciunile ce le face pentru credincioșĭ numaĭ pentru cuvêntul că este dator a le face acestea, numaĭ ca un actor pe scenă, pentru a-'șĭ putea căpăta recompensa, atuncĭ cu drept cuvênt se póte dice că este un speculator de cele sânte, este, dupre cum dice Domnul nostru Iisus Christos, fur și tâlhar. Și în asemines caz de miĭ de orĭ ar fi fost maĭ bine să nu-șĭ fi luat asupră-șĭ aseminea sarcină. Este mare nenorocire și pentru sine și pentru popor, când cine-va priveșce la preoție numaĭ ca la o meserie—ca la un mijloc de traiŭ, și în acest scop o și primeșce.

Adevěrul este că și preotul, ca om,

are nevoe de mijlóce pentru existență; dar aceste vin de la sine, când el, dupre învĕțătura Domnuluĭ nostru Iisus Christos, caută maĭ ântĕiŭ împĕrăția luĭ Dumnedeŭ și dreptatea luĭ. „Căutațĭ maĭ ântĕiŭ împĕrăția luĭ Dumnedeŭ și dreptatea luĭ, „și tóte cele-lalte se vor adauge vouĕ" (Mat. VI, 33). „Vrednic este lucrătorul de plata sa" (L. X, 7).

Niminea nu négă că o mare parte dintre preoțiĭ dela noĭ sunt lipsițĭ și trăesc greŭ; cu tóte acestea preotul pătruns de misiunea sa, preotul care are credință și dragoste către Dumnedeŭ și aprópele; preotul blând, pacĭnic, cuviincios, cucernic saŭ plin de evlavie, nicĭ o dată nu este desprețuit și lipsit de cele necesare; ci din contra, totdéuna este respectat și ajutat în nevoile sale, până și de ceĭ de alta religie. „Maĭ tênĕr am fost și am și înbătrânit și n'am vĕdut pe dreptul părăsit, „nicĭ sĕmânța luĭ cerênd pâne" (Ps. XXXVI, 25), învața Profet-Impĕratul David. „Nu va omorî Domnul cu fóme sufletul dreptuluĭ," dice Solomon (Pilde X. 3). Fițĭ dar, iubițĭ preoțĭ, plin de credință, nădejde și dragoste către Dumnedeŭ și aprópele; proarăte-se în ținuta și exteriorul cucerniciei vóstre simțimintele lăuntrice, isbucnite din marea credință

şi dragostea către Dumnedeŭ, — saŭ cu alte cuvinte, aveţĭ cuvioşia şi evlavia naturală, rugaţi-vĕ luĭ Dumnedeŭ, şi atuncĭ vĕ veţĭ convinge din însuşĭ realitatea lucruluĭ de învĕţătura Domnuluĭ nostru Iisuş Christos şi a Profet-Impĕratuluĭ David, amintite maĭ sus.

Vedeţĭ, iubiţĭ preoţĭ, că noĭ trăim „într'un timp de grele încercărĭ." Ideĭ de ateism, de nihilism, de socialism, de materialism, de necredinţă în Dumnedeŭ, de indiferenţă religiósă şi cătră sânta nóstră biserică ortodoxă, sĕ rĕspândesc cu mare îmbelşugare printre creştinĭ; ba încă şi încercărĭ de atragerea credincioşilor ortodoxĭ la alte riturĭ, representanţiĭ cărora tind undiţe măestrite şi născocesc ideĭ, că civilisaţia şi progresul din ţara românéscă s'ar datori luminilor lor. Maĭ sunt încă uniĭ cari din necunoscinţa „principiilor sânteĭ nóstre bisericĭ ortodoxe naţionale," o confundă cu tendinţele şi unele fapte ale bisericilor de alt rit.

In faţa acestóra, vĕ sfătuesc şi vĕ rog chiar să fiţĭ la post, şi la înălţimea misiuneĭ de preot; şi mărindu-vĕ în tot timpul capitalul cunoscinţelor prin neîncetată citire a sânteĭ Scripturĭ, a scrierilor sânţilor Părinţĭ aĭ biserriceĭ ortodoxe, a diferitelor cărţĭ şi jurnale bisericeşcĭ,

prin care se esplică sânta Scriptură și se desvoltă principiile sântei nóstre biserici ortodoxe, să apărați și să păziți turmele ce vě sunt încredințate de orĭ-ce molipsire și contagiare de natura ideilor de maĭ sus. Fițĭ strejarĭ demnĭ aĭ religiosităței și moraluluĭ creștin ortodox: „Rěs-„cumpărațĭ timpul, că dilele rele sunt; „stațĭ asupra cu timp și fără timp, mus-„trațĭ, certați, îndemnațĭ cu tótă blândețea „cu îndelungă răbdare și învěțătură," ne îndémnă sântul Apostol Pavel în a doua Epistolă către Timoteiŭ (IV, 2—4). Tot o dată, iubiților, feriți-vě și înși-vě de a nu fi cum-va prinșĭ în mrejele și undițele cele fine ale acelorașĭ pěcate, saŭ și ale altora, de care predominațĭ fiind nu numaĭ că n'ațĭ fi la înălțimea și demnitatea misiuneĭ, și nu numaĭ că nu ațĭ înrădăcina credința și moralitatea în popor, ci încă le-ațĭ compromite. Vedețĭ, iubiților, că sarcina și misiunea de preot pe care ațĭ îmbrățișat'o, precum am amintit și maĭ sus, pe cât este de înaltă și frumósă, tot pe atâta este de grea și anevoiósă; și cere de la cucerniciile vóstre o mare prudență, circumspecțiune, luare aminte și chiar esemple, căcĭ nu este destul numaĭ a învěța și a vorbi frumos altora, ci trebue și singurĭ a face aceea

ce învĕțațĭ pe alțiĭ: „căcĭ numaĭ cel ce „va face și învăța, acela mare se va chĭema „întru împĕrăția cerurilor“ (Mat. V, 19).

Feriți-vĕ între altele și pe cucerniciile vóstre, și pe păstorițiĭ ce vĕ sunt încredințațĭ, de patima bețieĭ, care v'ar putea compromite demnitatea și ar zădărnici munca poporanuluĭ; căcĭ este bine cunoscut, că patima bețieĭ omóră și degradéză de-o-potrivă pe mare și pe mic, pe bogat și sĕrac, pe învĕțat și neînvĕțat.

Amintiti-vĕ, iubiților, în totdéuna cuvintele Domnuluĭ nostru Iisus Christos: „Așa să lumineze lumina vóstră înain- „tea ómenilor, ca vĕḑênd faptele vóstre „cele bune, să prea-mărească pre Tatăl „vostru cel din ceriurĭ“ (Mat. 6, VI, 16).

Feriți-vĕ de a nu vĕ amesteca în afacerĭ ce nu sunt potrivite cu chĭemarea cucernicieĭ vóstre, și care daŭ ocasiunĭ la certe și chiar la urĭ neîmpăcate. Amintiți-vĕ că sânta nóstră mumă — Biserica, pe baza învĕțăturilor Fundatoruluĭ eĭ, în totdéuna a predicat și predică pacea, și cucerniciile vóstre, ca servitorĭ aĭ altaruluĭ, la fie care serviciŭ Dumneḑeesc o vestițĭ poporuluĭ ḑicênd: „Pace tuturor;“ și dar ca ast-fel de vestitorĭ aĭ păceĭ, trebue a o păzi și înși-vĕ, atât între sine-vĕ și familiele propriĭ, cât

și între păstoriții ce-ĭ aveţĭ sub îngrijire; „Căcĭ vaĭ de cel ce se sminteşte, dar maĭ vaĭ de acela prin care vine sminteala“ (Mat. XVIII, 7).

In societate, dupre împrejùrărĭ, adese orĭ sunt părerĭ deosebite și neînţelegerĭ; cucerniciile vóstre însă, fiind predicatoriĭ păceĭ și aĭ dragosteĭ creștine, purtaţĭ în totdéuna stindardul păceĭ; fiţĭ împăciuitorĭ și propagatorĭ aĭ înfrăţireĭ și aĭ unireĭ spiritelor cu dreptul și adevĕrul, pentru care nu puţină plată veţĭ lua de la Mântuitorul, care învaţă: „Fericiţĭ făcĕ„toriĭ de pace că aceia fiĭ luĭ Dumnedeŭ se vor chĭema“ (Mat. V, 9).

Voind a îndrepta pe unul saŭ pe altul în vre o idee nesalutariă, saŭ de vre o faptă nelegală, fie cuvêntul cuceniciei vóstre plin de dulcéţă, de umilinţă și blândeţe; căcĭ pe deoparte, „Domnul este „cu ceĭ umilițĭ la inimă, iar pe de alta „rĕspunsul blând întórce mânia, dice So„lomon, pe când cuvêntul aspru o aprinde. „Fagurĭ de miere sunt cuvintele bune, și dulcéţa lor tămăduesce sufletele“ (Pil. XV, 1; XVI, 26).

Fie, iubiţiĭ meĭ fiĭ în Domnul, ca aceste seminţe luate din grânarul sânt, adică din sânta Scriptură și învĕţătura sânteĭ nóstre bisericĭ ortodoxe, și sămă-

nate de Smerenia Mea cu ocasiunea de față, să cadă pre pământ bun și să producă fructul cel cu mare dor așteptat.

Darul Domnuluĭ nostru Iisus Christos și dragostea luĭ Dumnedeŭ Tatăl, și împărtășirea Sântuluĭ Duh să fie umbrindu-vě și povățuindu-vě spre tot lucrul bun.

Amin.

CUVENTUL

FĂCUT DE

Inalt prea Sânţitul archiepiscop Mitr. Moldoveĭ şi Suceveĭ şi Exarch Plaiurilor

D. D. IOSIF NANIESCU.

Cu ocasiunea sânţireĭ biserriceĭ celeĭ marĭ, Catedrala Mitropolieĭ din Iaşĭ. Sânţirea s'a săvêrşit în Presenţa MM. LL. Regeluĭ Românieĭ **Carol I** *şi a soţieĭ Sale* **Elisabeta Dómna şi Regina,** *de I. P. S. Mitropolit Iosif Naniescu, în ḑiua de 23 Aprilie, anul mântuireĭ 1887.*

(Urmare; vedĭ No. 3, anul XI).

In adever fraţilor dela 1842 pâna la 1881, când s'aŭ început lucrările restaurareĭ, este un timp destul de îndelungat şi multe evenimente, cu grele împrejurarĭ, aŭ trecut peste ţĕrile Române, încât nu s'aŭ putut reîncepe lucrarile restaurareĭ ca sa se termine. Ba înca în decursul acestuĭ timp mulţĭ din ceĭ iubitorĭ de prefacerĭ cu distrugere opinaŭ şi îndemnaŭ pe prea Sânţiţiĭ Mitropoliţĭ, urmaşiĭ luĭ Veniamin ca sa dărâme acésta zidire colosala, pe care nu se sfiieaŭ a o numi şi ruina ameninţatóre de a cădea singură. Nu era însă adever în aceste cuvinte, ci numaĭ nişte pretexte pentru ca să darâme o biserica măréţa, dar care, dupa împrejurarile timpilor, cum am ḑis, remasese neterminata, şi

pentru a căreia restaurare și terminare li se părea că se vor cere prea marĭ cheltuelĭ.

Lucrarea restaurăreĭ însa și terminareĭ a fost reservată de bunul Dumneḑeŭ ca să se facă acum în aniĭ mântuireĭ 1880—1887, în ḑilele Maĭestațeĭ Sale bunuluĭ nostru Rege Carol I-iŭ și a soțieĭ Sale Elisabeta Dómna și Regina, Nu voiŭ insista a dovedi religiositatea și credința bunuluĭ nostru Rege Carol I-iŭ. Acésta calitate caracteristică este de toțĭ cunoscuta și întru tóte conforma cu devisa ce însușĭ El șĭ-a proclamat'o pentru tóte lucrarile Sale, prin cuvintele: *Nihil sine Deo.* (Nimic fară Dumneḑeŭ).

A fost destul numaĭ sa atragem atențiunea Maĭestațeĭ Sale și sa-ĭ solicitam buna voință pentru restaurarea și terminarea acesteĭ marĭ bisericĭ, și Maĭestatea Sa a fost gata a hotarî ca să se îndeplinésca dorința nu numaĭ a Iașenilor, dar chiar a întreguluĭ popor român-Moldovean. Și ast-fel în urma mareluĭ Resboi pentru independența naționala din anul 1877, în anul 1880, sub guvernul cu președința D-luĭ I. C. Bratianu, s'aŭ și votat de Camerile legiuitóre ale țereı, creditul pentru cheltuelile necesariĭ, și în acelașĭ an, făcêndu-se pregatirile rebuinciόse, în urmetorul an 1881, în ḑina de 15 Aprilie, s'aŭ și început lucrarile restaurareĭ, când s'a pus și adoua peatră fundamentala la pilastrii interiori, susțiitori bolților, carii acum s'aŭ adaugat, continuându-se cu lucrul necurmat până în anul acesta 1887, când s'aŭ și terminat tot sub acelașĭ guvern cu președința Domnuluĭ I. C. Brătianu. Tóte aceste lucrărĭ ale restaurărĭ acesteĭ Catedrale

a Mitropolieĭ Moldoveĭ de aicĭ din Iașĭ, s'a e-executat și efectuat sub privegherea și direcțiunea uneĭ Comisiunĭ ad-hoc, înființata chiar în anul 1880, luna Iuliu 14 și compusa din treĭ membriĭ dintre care doĭ din cele maĭ onorabile persóne, cetățenĭ din Iașĭ, sub președința Mitropolitului, dimpreuna cu doĭ Arhitecțĭ, unul dirigent și altul executor al lucrarilor, ale carora nume merita și se cuvine cu tot dreptul a fi cunoscute de toțĭ pentru diligența și ostenelile ce-și aŭ dat fie-care în tot cursul lucrărilor de 7 anĭ, fara de nicĭ o recompensă materiala decât acea morala, mulțumirea consciințeĭ ca fac un serviciŭ pentru înalțarea unuĭ monument religios și național.

Aceștia sunt dela început (din anul 1880), D-niĭ Nicolae Drossu și Scarlat Pastia. Regretatul Drossu însă încetând din viéța în anul 1884, a fost înlocuit cu Locot-Colonel Constantin Langa, care împreună cu D-l Pastia aŭ continuat până la fine, dimpreună cu venerabilul Domnul Al. Orĕscu din Bucureștĭ ca Arhitect dirigent dela începutul lucrarilor și până la fine și cu mine smeritul Mitropolit al Moldoveĭ și Suceveĭ Iosif Naniescu, devotat servitor al St. bisericeĭ nóstre ortodoxe de resarit naționala română, prin concursul D-lor Miniștri de Culte Vasile Boerescu la începutul lucrarilor și Dimitrie Al. Sturdza, în urmă până la finele lucrarilor.

Dar maĭ presus de tóte, lucrarea acesteĭ restaurarĭ s'a continuat și realizat sub Inalta protecțiune și cu mult interes îngrijire a M. S. Regeluĭ nostru Carol I-iŭ, carele a bine-voit a asista acum și Insuși în-

preună cu Maïestate Sa Regina Elisabeta la sânţirea acesteĭ biserici ce cu fericire se efectuéza astă-ḑĭ.

Acesta este pe scurt istoricul începutuluĭ şi terminăreĭ acesteĭ noi Catedrale a Mitropolieĭ Moldoveí din Iaşĭ, la a careia terminare şi împodobire a contribuit şi însuşĭ M. S. bunul nostru Rege Carol I-iu, nu numaĭ cu simţimêntul sĕŭ religios de multă buna-voinţă şi îngrijire cu mult interes moral, cum am ḑis, dar şi cu cheltuiala din partea Sa proprie pentru împodobirea eĭ în mod splendid, precum sunt chiar aceste ferestre în numer de 10, cu multă maestrie lucrate la vestita fabrica din München de sticle colorate şi picturate, cu felurite tablourĭ religióse, care împreuna cu frumósa pictura a tablourilor de peste tot interiorul bisericeĭ şi a tuturor icónelor catapetesmeĭ marĭ şi micĭ, cum şi alte douĕ marĭ aşeḑate în tocurile lor iconosate la intrare, lucrate tóte de distinsul nostru artist-pictor G. M. Tătarescu din Bucureştĭ, staŭ într'o perfecta şi sublima armonie.

Acum şi venerabilele oseminte ale fericituluĭ părinte Veniamin Mitropolitul, primul fundator, aduse dela Monastirea Slatina, după împlinirea a 40 de anĭ dela încetarea sa din viaţă acolo, şi aşeḑate aicĭ cu obicnuitile rugaciunĭ şi ceremonie religiósă, în ḑiua de 30 Decembrie anul trecut 1886 în monumentul înadins pregatit înauntrul bisericeĭ în partea drépta, repausézä pentru eternitate în acéstă biserica, pe care el însuşĭ a început'o cu o jumatate secul înainte, dar tocmaĭ acum terminata definitiv, şi vocea sa sântă, unită în corurile cereştĭ cu a bă-

trânuluĭ Simeon, esclamă cu deplină mulţumire împreună cu acela: *„Acum slobodeşti pe robul teu Stapâne după cuvêntul teu în pace;* ĭar cu psalmistul David şi cu toţi fericiţiĭ sĕi predecesori: Varlaam, Dositeiŭ, Gavriil Calimach, Iacobiĭ, Putnénu şi Stamati, şi alţii: *„Dómne iubit'am buna cuviinţa Casei tale şi locul locaşuluĭ marireĭ tale"*.

Nu me pocĭ opri însa şi cred că nu este de prisos chiar în acésta ocasiune a face o aruncatura de ochi asupra câtor-va fapte din trecut, care sunt de domeniul istorieĭ, ale batrânilor noştri în privinţa simţului religios de care ei aŭ fost inspiraţi şi conduşĭ în tóte faptele lor morale şi naţionale, şi care trebue sa ne servésca şi noĕ de exemplu în tóte faptele nóstre naţionale şi culturale. Acele fapte laudabile de acésta natura pe terâmul moral şi Evangelic, aŭ contribuit în toţĭ timpiĭ la îmbunatăţirea moravurilor şi la civilisaţiunea poporuluĭ român, civilsaţiune, ḑic, basata pe principiile moraleĭ creştine evangelice, pe credinţa în Dumneḑeŭ, pe iubirea aprópelui, pe devotamentul pentru facerea de bine în tóte imprejurarile vicţeĭ şi pe iubirea de patrie, pentru care batrânii noştrii îşĭ sacrificaŭ şi ostenelile lor, şi averile lor şi chiar viaţa lor, dela vlădica pâna la opinca, după cum ḑice vorba românésca, Eĭ înalţaŭ bisericĭ şi Monastiri mărete, înzestrându-le cu averile lor pentru adjutorul şi mângaerea celor saraci şi neputincioşi, şi aci, în Biserica, în Monastiri, adunaţĭ în acelaşŭ spirit de iubire evangelica şi fraţie creştinésca, nu era deosebire între uni şi alţii, între cei bogaţĭ şi ceĭ saracĭ,

între ceĭ învĕțațĭ și ceĭ neînvețațĭ, decât numaĭ prin luminile sciințeĭ și ale virtuților creștineștĭ de care uniĭ eraŭ înzestrațĭ maĭ mult decât alțiĭ; dar modestia (smerenia), ascultarea, rabdarea și devotamentul religios, eraŭ comune și egale tuturor. Boerii ceĭ bogațĭ, Mitropoliții și Episcopiĭ îșĭ considerau de cea maĭ sacra datorie de a întreține bisericele îngenere în cea maĭ buna și maĭ frumósă stare și înca ale îmulți averile prin donațiuni de tot felul și ale îmbogați. Căci dintru începutul istorieĭ némuluĭ românesc, *biserica a fost temelia societățeĭ, temelia existențeĭ acestui popor*; *biserica a fost școla poporuluĭ, școla de morală și lumină, școlă de ordine și disciplină, școlă de iubire, de unire și frăție*; *pentru că biserica nóstra, este biserica națională*, precum și clerul nostru este național, ales și eșit din sînul națiuneĭ poporuluĭ român; de aceia el nu póte să simța și să cugete decât numai românește. Sa nu uitam însa ca batrâniĭ noștrii, domnitorĭ, mitropoliți, episcopĭ și boerĭ, pe lânga monastirile și bisericele ce înalțau, chiar și pela moșiele lor particulare, înființaŭ și câte o școla pentru învĕțatura fiilor poporuluĭ, de carte românésca și cântari bisericeștı, si cu acéstă învețatură, eraŭ însarcinațĭ clericĭ, servitorii bisericeștĭ, de unde datéză și numirea de „*dascălul bisericeĭ*“ până în ḑiua de astă-ḑĭ. Ast-fel până in ḑilele nóstre am vĕḑut continuându-se acest sistem de fapte religióse și de lucrare tradițională națională, prin înființare de bisericĭ din noŭ saŭ restaurarea celor vechĭ și înzestrarea lor, precum și înființarea de școlĭ pentru învĕțatura de carte ro-

mânésca.—Aşa am vĕḑut în ḑilele nóstre pe fericitul întru amintire Mitropolitul Gręgorie al Ungro-Vlahiei, prea Cuviosul în viaţa morala. prea învețatul în st. Scripturĭ şi în sciinţele teologice şi de multe carţĭ traducĕtor şi tiparitor, împreuna cu dascalul seu Gherontie din Monastirea Neamţu, sub a caruia Arhipastorie s'aŭ infiinţat şi seminariile, scólele bisericeşti în România Munténa la tóte episcopiile, şi care, la anul 1834, dupa întórcerea sa din exilul din Basarabia. a început restauraţia bisericei Mitropoliei din Bucureşti, şi la observaţiunile ce i s'au făcut de unii, daca crede ca va trai ca sa termine restaurarea. el le a rĕspuns: „'Mi ajunge sa încep lucrarea, caci creḑ, ca cei ce vor fi dupa mine vor termina'o ncaparat". Şi în adevĕr ca fericitul încetând din viaţa în anul 1834 Iuniu 22, şi Episcopi ţerei româneşti, al Rômnicului Neofit, al Buzeuluĭ Chesarie şi al Argeşului Ilarion, remâind câte şi trei cârmuitori ai Mitropoliei, cum sĕ ḑicea atunci, au terminat lucrarea bisericei Mitropoliei, şi în anul 1839 Aprilie 2 aŭ şi sânţit'o din nou.

Ast-fel am veḑut tot din partea României de dincolo de Milcov pe fericitul întru amintire Chesarie, Episcopul de Buzeu, acel mult zelos pentru cele Dumneḑeeşti şi plin de virtuţi Episcop, între anii 1825 — 1846, reînoind acea episcopie cu totul, biserica cea mare, paraclisul, case mari şi mici, înfiinţând şi tipografie din noŭ, şi adaugând şi edificiul Seminariuluĭ in anul 1837, deosebit de multe bisericĭ pela moşiile şi Monastirile pendinte de acea St. Episcopie, precum: Monastirea Vintila Voda,

Ciolanul, Rateştii, biserica dela Pârscov, Cislaŭ, Gavaneştiĭ şi altele. Aseminea am vĕdut pe Guvernul ţereĭ româneştı înainte de anii 1848, începênd înoirea monastirilor celor maĭ însemnate, precum Bistriţa, Tismana, Dealu de lângă Târgovişte şi altele, ĭar la Cozia facêndu-se numai un început de restaurare, a încetat din causa evenimentelor ce aŭ survenit asupra ţereĭ în 1848. Am vĕdut înca dupa aniĭ 1850 pre venerabilul şi cuviosul Episcop al Rômniculuĭ, Calinic Cernicanul, reînoind biserica aceleı Episcopiĭ şi casele cu paraclisul şi altele aseminea, la acea episcopie şi prin eparchie. Maĭ în urma am vedut aseminea pe fericitul întru amintire repausatul fost Domnitor Alexandru Ghica V. V., începènd în anul 1858 în timpul Caĭmacamiei, reedificarea Mitropoliei din Bucureştĭ, care lucrare însa a remas neterminata cu încetarea Caımăcămiei luı în acelaşu an.

Dar epoca restaurareĭ monumentelor religióse naţionale a némuluĭ nostru românesc, am avut fericirea să o vedem însufleţită de tradiţionala activitate naţională ın dilele buuuluı nostru Rege Carol I-iu şi maı ales sub actualul Guvern al Maĭestaţeı Sale. Ast-fel s'a început şi s'a terminat restaurarea celuĭ maĭ frumos monument religios, biserica Episcopieĭ de Argeş, monumentul fericıtuluı Domnitor Négoe Basarab şi a soţieĭ sale Despina Dómna, zidit pela anii 1518, care acum de curând, în tómna anuluĭ trecut, s'a şi sânţit cu mare solemnitate şi ceremonie religiósa în presenţa Maıestăţilor Lor Regeluĭ şi a Regineı, a membrilor Guvernuluĭ, a multora

dintre membriĭ Corpurilor legiuitóre, aı Inalteı Curţĭ de Casaţie şi alte autorităţĭ, o mulţime de popor şi clericĭ din tóte parţile ţĕreı şi chiar a unora din representanţiĭ puterilor strĕine.

Tot aşa se lucréza acum şi la restaurarea bisericeĭ sânţilor Treĭ Ierarhı, monumentul luĭ Vasilie Vodă Lupu şi la a sântuluı Nicolae Domnesc, amêndouĕ de aicı din Iaşĭ.

Iar Catedrala Mitropolieı nóstre, care a stat o jumetate de secul neterminata, asta-ḑĭ splendida şi maréţa, represinta cu demnitate Ortodoxia rĕsarituluĭ în a doua capitala a regatuluı Românieı, şi arata tuturor simţimêntele religióse ale înţeleptuluĭ nostru Rege Carol I-iŭ, şi va predica şi vécurilor viitóre aceste simţiminte de pietate şi religiositate, care au însufleţit şi aŭ întărit pe batrânıı şi marıı noştri Domnitorĭ din tóte timpurile.

Eĭ cu credinţa în Dumneḑeŭ aŭ înfruntat tóte navalirile celor de alte némurĭ şi de alte credinţe, luptând cu barbaţie şi aparându-şı ţara lor, moşia strĕmoşasca, a carora credinţa în Dumneḑeŭ o probéză şi o învederéză atâtea bisericĭ şi monastirı.

Pentru dênşıı *credinţa în Dumneḑeu şi respectul religiuneĭ, era tot una cu ţara şi viaţa lor, şi biserica era tot-déuna centru de unire şi unitate naţională, cu una singură şi aceiaşı religie ortodoxa de rĕsărit, a careia învеţatura se sileau a o pune în lucrare în tóte faptele vieţeĭ lor sociale şi patriotice, „Nevoindu-se, după cum ḑice Apostolul Pavel, a paḑi unirea duhuluĭ întru legatura paceı; un trup şi un Duh; un Domn, o credinţa, un Botez; un Dumneḑeu şi Tatăl tuturor.*

(Efesenĭ Cap. 4, vers. *3*—6). *Iar Domn, Duh este, şi unde este Duhul Domnuluĭ, acolo este adevĕrata libertate"*, ḑice acelaşĭ Apostol. (Corint. Capitolul 3, vers. 17).

Chiar încercarile unora dintre streiniĭ eterodoxĭ în timpii trecuţĭ de ase întinde şi întemeia în aceste ţeri româneştĭ ortodoxe aŭ fost combatute şi respinse de batrânii noştriĭ pentru ase conserva *unitatea credinţeĭ religióse şi prin acésta unitatea naţiuneĭ*, cum s'a petrecut în timpul luĭ Varlaam Mitropolitul Moldovei, cu sinodul din Iaşi, ţinut în Biserica St. Trei-Ierarhĭ, sub Vasilie Voda Lupu Domnitorul Moldoveĭ şi alui Mateiu Basarab V. V. Domnitorul Românieĭ Ungro-Vlahieĭ. Şi aseminea încercari de invasiune religiósă, s'au întêmplat chiar şi în ḑilele fericituluĭ întru amintire Parintelui Mitropolit Veniamin, dar acesta împreuna cu Episcopii şi boeriĭ ţereĭ aŭ respins acele încercarĭ streine şi pretenţióse de propagande religióse eterodoxe [1]). Cacĭ biserica nóstra naţionala predica naţiunei în tóte ḑilele în limba poporuluĭ dela un capat al ţereĭ pâna la cellalt sublimele principii ale moralei evangelice: *pacea, iubirea, unirea, fraţia, facerea de bine şi tot felul de sacrificiĭ pentru a face bine uniĭ altora şi tuturor împreună.*

Bogaţii şi saracii şi cu toţĭ împreuna în biserică înveţau aceste principii d'a se iubi uni pre alţiĭ şi se întareau în credinţa cu sufletul pentru a lupta în contra nevoilor vieţei şi a vrajmaşilor din afară, vĕḑuţĭ şi neveḑuţi, ce veneaŭ asupra ţerei şi pismuiaŭ

[1] Papismul de Episcopul Melhisedec. Bucuresci. 1883.

fericirea, progresul și prosperitatea némuluĭ nostru românesc.

Biserica neîncetat striga prin gura preoților cuvintele sânteĭ Evangeliĭ: „*Să iubim uniĭ pre alțiĭ, ca într'un gând să mărturisim, și precum voițĭ să vĕ facă vouĕ ómeniĭ, faceți și voĭ lor asemenea*".

Maĭ mult înca, biserica ne învața perfecțiunea moraleĭ evangelice, ca chiar și pe vrajmașiĭ noștri particularĭ sa-ĭ învingem cu iubirea facêndu-le bine.

În biserica audim învețătura iubireĭ cu sinceritatea inimeĭ și a cuvintelor nóstre atât catre D-deŭ cât și catre ceĭ-lalțĭ ómeni, precum și Psalmistul David se ruga dicênd: „*Inima curata zidește întru mine, Dumnedeule, și Duh drept înoește întru cele dinnăuntru ale mele*". Iar cuvintele îndoite și minciuna sa le aruncam departe dela noĭ, căcĭ acestea pricinuesc multe și marĭ rele în societatea ominésca. De aceia Mântuitorul în sânta Evangelie ne învața dicênd: „*Fie cuvêntul vostru ce este așa, așa, și ce nu, nu*", — despre care lipsa de sinceritate între ómenĭ, marele profet Isaia se exprima cu amaraciune catre poporul luĭ Israil, prin sublimele sale învĕțăturĭ, inspirate de Duhul Sânt, dicênd: „*Apropie-se de mine poporul acesta cu gura sa și cu buzele sale me cinstește, ĭar inima lor departe stă dela mine, și în zadar mĕ cinstesc învĕțând poruncĭ omineștĭ și învĕțăturĭ*" (Cap. 29, vers 13). — Morala evangelică precum ne învața și asta-di, de a vorbi tot-déuna adeverul și numaĭ adevĕrul, a practica dreptatea și a fugi de fațarnicie și înșelatorie, tot așa s'a predicat cu multa tarie din cea maĭ adânca antichitate

în Biserica luĭ D-ḑeŭ, duprĕ cum ne arată şi cuvintele mareluĭ profet Isaia pe care le-am citat maĭ sus.

Necesitatea religiuneĭ s'a simţit şi s'a recunoscut în toţĭ timpiĭ şi la tóte popórele lumeĭ, fiind-că religiunea învaţă pe ómenĭ adevĕrata înţelepciune care începe cu frica de Dumneḑeŭ, dupre cum ḑice înţeleptul Solomon, că: *„Inceputul înţelepciuneĭ este frica de Dumneḑeu;“* şi fructele moraleĭ religióse sunt datatóre de viaţă cu iubirea de Dumneḑeŭ şi de aprópele, şi aceste simţimênte nu se inspira omuluĭ decât de Duhul luĭ Dumneḑeu, care, dupre cum glăsueşte marele profet Isaia: *„este Duhul înţelepciuneĭ şi al sciinţeĭ, Duhul sfatuluĭ şi al putereĭ, Duhul cunoscinţeι şi al buneι credinţe, Duhul temereĭ de Dumneḑeu“* (Cap 11, vers 1). De aceia şi Domnitoriĭ noştri de demult şi tóte guvernele ce aŭ urmat precum şi guvernul actual cu bunul şi înţeleptul nostru Rege în frunte, aŭ îngrijit şi îngrijesc de prosperitatea bisericeĭ şi de propagarea moraleĭ religióse prin biserica şi şcóla, mâna în mana una cu alta.

Ast-fel că restaurarea monumentelor religióse şi înalţ\area şcólelor vor atesta tot-déuna acest adever. Şi se va recunósce tot maĭ mult de catre ceĭ înţelepţĭ şi bine-cugetatorι necontestatul adever istoric pentru noι, ca biserica nóstra naţionala cu religia straınoşasca ortodoxa de resarit a fost în tóte vécurile trecute *nava care, ca şi arca luĭ Noe din timpul deluviuluι universal, a salvat existenţa némuluι românesc, resistând cu putere în contra furieι valurilor noianuluĭ de ginţι navalitóre şi cotropitóre din vécurile trecute şi ne-a conservat nouĕ*

până astă-dĭ limba, istoria și naționalitatea prin unitatea credinței religióse.

Să ne lipim dar, iubiţilor, inimile nóstre de așeḑămintele religióse și de morala evangelică care se predică și se propagă în biserică. Să menţinem credinţa în Dumneḑeŭ împreună cu tradiţiunile și obiceiurile strămoșeștĭ, cacĭ bătrâniĭ noștri cu acestea aŭ trait, cu acestea aŭ infruntat tóte nevoile strabatênd vécurile pâna în ḑilele nóstre și conservându-ne noue *țara, biserica și naționalitatea, nedespărțite una de alta.* Și Dumneḑeul parinților noștri va fi tot-déuna și cu noĭ, precum a fost cu eĭ, căcĭ numaĭ ast-fel vom pastra patrimoniul stramoșesc, care este depositul cel maı sacru pe care eĭ ni l-aŭ încredinţat, și pentru care eĭ ḑiceaŭ, ca: *„podóba și fericirea unuĭ ném este paza legilor strămoșeștĭ"*.

Și noı astá-ḑı însufleţiţĭ de aceste simţimênte naţionale româneștĭ și cu credınța nestramutata în Dumneḑeŭ, sa aducem tot-déuna, ca și eĭ, rugaciunile nóstre înaintea luĭ Dumneḑeŭ, *cu inimă curată, cu credință și cu dragoste*, fara îndoială în tot locul aseminea și în acest sânt locaș Dumneḑeesc, care este locul destinat pentru închinaciune luĭ D-ḑeŭ, și pentru care în antichitate însușı Dumneḑeu a promis luĭ Solomon la sânțirea Templuluĭ din Ierusalim, ḑıcênd: *„Și acum am ales si am sânțit Casa acésta, ca să fie numele meu într'ênsa până în véc și vor fi ochiĭ meı și inima mea acolo în tóte ḑilele"* (2 Paralipomen Cap. VII, vers 16). *Așa, Dómne fie mila ta și spre noĭ în tot-déuna, acum și pururea și în veciĭ vecilor* **Amin.**

CONSTANTIN DAPONTE, NUMIT CHESARIE DIN CĂLUGARIE

Acéstă persónă a jucat un rol fórte însemnat între Românı, maĭ în tot seculul trecut. Nascut la 1707 şi mort în 1789. De origina este din Insula Scopela, pentru care în maĭ multe scrierĭ ale sale îşĭ adauge şi locul naştereĭ, din insula Scopela ἐκ τῆς νήσου Σκοπέλου.) Parinţiĭ luĭ grecĭ aŭ fost nobilĭ şi avuţĭ. Tatal seŭ a servit mult ca interpret, dar din întêmplarĭ nefaste a saracit şi fiul sĕŭ, Constantin, a fost ajutat în copilăria sa de catre prieteniĭ parinteluĭ sĕŭ în Constantinopol, unde aŭ studiat cele întaiŭ începuturĭ de carte.

Când era cam de 17 anĭ, a fost recomandat Domnitoruluĭ Constantin Mavrocordat, pe când era în Constantinopol, şi acesta l-a adus cu sine în Bucureştĭ, unde aŭ continuat studiile sale la scóla Academieĭ grece de aicea. Eata cum se exprimă el despre sine, în Catalogul barbaţilor din seculul al 18, la pag. 43. „Acesta (Macarie Cuful Maridache) venind în Bucureştĭ în ḑilele Domnitoruluĭ Constantin Voda, Domnul meu, şi înveţând în curtea Domnéscă mĭ-aŭ ḑis Domnul: dacı sunt vrednic, în ora în care predeca de pe amvon (Macarie) să scriu cea ce învaţa. I-am fagaduit, deşi lucrul era greŭ, şi punându-me într'un loc de unde nu me vedea scrieam. Şi am scris ca 10 discursurĭ de ale luĭ şi ĭ-a

placut Domnitoruluĭ când i le-am arĕtat şi i le-am cetit. De şi tóte cuvintele regulat şi fară lipsă nu le-am scris; pentru că acésta este imposibil şi la cel maĭ iute scriitor. M'a surprins odată, din multele rândurĭ, de sus din amvon, şi lasând urmarea discursuluĭ se întórce, me priveşte şi dice : Maĭ bine ar fi fost de ţĭ-ar fi lipsit scriitorule scrierea. Era să se întêmple rĕŭ şi m'a admonestat cu dreptate; dar aŭ înţeles că o fac cu voĭa Domnuluĭ meŭ. Acésta a facut'o Domnitorul pentru că mı-a spus să-ĭ dic să prescrie predicile şi sa le dedice Domnuluĭ şi Macarie n'aŭ voit. Alta-dată mĭ-a spus ĭarăşĭ Domnul : şi ĭ-am spus sa mĕ înveţe ritorica şi îĭ va plati 15 leĭ pe lună. Eŭ pentru amiciţie luând doĭ conscolarĭ, care eraŭ de aceaşĭ putere ca mine, ceteam şi scrierĭ filosofice, m'am dus şi ĭ-am spus cuvêntul Domnitoruluĭ, că aŭ dis pentru toţĭ treĭ şi salariul şi ĭ-aŭ plăcut. Şi nĭ-aŭ spus să compunem ca o filă în gréca veche, cea ce vom voi fie-care, şi s'o spunem şi ne am dus; ĭar el nĭ-a dis : lăsaţı, duceţi-vĕ şi mâne să veniţĭ. A doua di nĭ-a spus: A dis să vĕ înveţ retorica, dar nu vĕ învăţ . . . . . "
Dupa ce Daponte a studiat aŭ fost luat de Constantin Mavrocordat al II secretar al sĕŭ. Τήν κατοικίαν έχοντας στήν κουρτην τῆς Βλαχιας καί δεύτερος γραμματικὸς ὥντας τῆς Αὐδεντίας Avênd locuinţa în Curtea Valahieĭ şi fiind al doilea secretar. (Καθρέπτης τῶν γυναικῶν Tom. II pagina 400). De aicea începe viaţa sa literara. Daponte este unul din spiritele cele maĭ abundente ale timpuluĭ sĕŭ şi nĭ-a lăsat o suma colosală de scrierĭ originale şi de traducerĭ. Pe timpul secretariatu-

luĭ sĕŭ aŭ adunat tóte datele istorice ale timpuluĭ despre atacerile interne și externe ale Țerilor și în special ale Valachieĭ șĭ-a compus scrierea Δακικαί ἐφημερίδες Efimeridele Dacice, carte însemnata și care decurând a publicat'o d-nul Lemond în Paris. Tot din timpul secretariatuluı seŭ a adunat și o sumă de banĭ, bunicica pe atuncĭ. Avênd o fantasiá aprinsă în tinereţile sale a încercat a face poesiĭ erotice; am dat peste urme de aseminea poesiĭ în o scriere a sa, care-ı proprietatea Universităţeĭ de Iașĭ. Ș'a manifestat acest talent al sĕŭ în maĭ multe scrierĭ de valóre și care-s în poesie. Așa citez numaĭ: Καθρέπτης τῶν γυνναικῶν, Τράπεζα πνευματική, Εξήγησις τῆς θείας λειτουργίας etc. Oglinda femeilor, Masa spirituală, Explicarea sânteĭ liturgiĭ. etc. etc.

Dela dênsul nĭ-a rĕmas în diferitele nóstre bibliotecı maĭ multe autografe de ale sale. Așa Explicarea sânteĭ liturgiĭ este proprietatea Bibliotecеĭ Seminariuluĭ Central din Capitala; Masa spirituală, proprietatea Museuluĭ Național; Catalogul Bărbaţilor seculuĭ al 18 proprietatea Seminariuluĭ Veniamin din Iașĭ și care se afla înpăstrarea mea spre al studia. Deja am tradus acéstă importantă scriere și care póte fi clasată între cronicele nóstre, pentru cuvêntul că persónele ce le enumĕră, deși majoritatea sunt grecĭ, dar aŭ trăit în ţară, și-aŭ luat parte la viaţa sociala a timpuluĭ lor; întră dar de drept activitatea lor în istoria ţĕreĭ nóstre. Sunt însemnate vieţile Domnitorilor Fanarioţĭ pe care le are, începênd dela Duca până la Domniĭ Grigorie Ghica și Neculaĭ Șuţu, decapitaţĭ ambiĭ în Constantinopol.

Imĭ propun a-l publica acest catalog spre a fi cunoscut istoricilor noştri românĭ. Daponte apare neregulat în viaţa luĭ, îşĭ cauta maĭ întăiŭ norocul în însurat6re de douĕ orĭ şi nu-l gaseşte, îl caută în viaţa monahală şi érăşĭ nu-l află. Nerabdător a sta într'un loc percurge marea şi uscatul, dar tot nu-şĭ afla fericirea. Cam acesta-ĭ şi în scrierile sale. Avênd o memorie vasta şi o fantasie aprinsă scrie ḑi şi nópte şi lasa după sine un material considerabil, dar cam fară sistemă şi nu se susţine în tratarea unuĭ singur subiect, ci le amestecă cu altele şi deviază fórte adese şi apoĭ earaşĭ revine. Domnitorul seŭ Constantin Mavrocordat l-a trimis şi-'n o misiune catra Hanul Crimeeĭ, unde a fost fórte bine priimit; dar ducêndu-se în Constantinopol aŭ fost, pentru presupunerĭ politice, pus în închisóre de Turcĭ şi de unde s'a eliberat prin banĭ, pentru că avea o avere de 150.000 leĭ.

In închisóre a scris şi cartea „*Oglinda femeilor*".

Sătul de ale lumeĭ, lovit de împrejurarĭ morale, şĭ-aŭ căutat liman în monahism.

Eata ce ne spune el despre sine la pag. 44 a Istorieĭ Bărbaţilor Seculuĭ al 18. „Aicea în Constantinopol am venit şi am îmbrăcat hainele negre dela el (Dionisie Ieromonahul) la 1751 în ḑiua Sântuluĭ Dimitrie şi din Constantin m'am numit Chesarie. Mĭ-am schimbat straele şi locul; n'am schimbat şi modul vieţeĭ, şi s'aŭ îndeplinit în mine proverbul ce ḑice: Lupul deşi îmbatrăneşte şi-şĭ schimba pĕrul, nu-şĭ schimba însă şi obiceiul şi capul...." Dupĕ ce s'a călugărit maĭ ântăiŭ s'a dus la Scopela la o mănăstire a lor părinţască, unde îşĭ avea óre-care pre-

rogative ca ctitor, dar cine scie pentru ce cause a fost cam fără voia luĭ expediat de acolo, de unde a trecutl la sântu munte şi s'a aşeḑat la Monastirea Xiropotam. Insă calugăriĭ de acolo fiind constrânşĭ de mijlóce şi fiindu-le şi monastirea în ruină şi-aŭ pus ochiĭ pe el, ca om cunoscut şi reputat în ţĕrile Române, l-aŭ înduplicat şi l-aŭ trimis pentru eleimosina în Moldo-Valahia. In scrierea sa „Masa spirituala“ scrisa în stihurĭ şi în formă de dialog, ţinut între Constantin Daponte civilul şi între Chesarie Daponte calugărul, îşĭ descrie pátiţele sale în maĭ multe locurĭ în acésta operă. Chiar la început ĭata ce ḑice. „Chesarie: De unde viĭ frate? Constantin: Viŭ din Valahia. Ches.: Dela Bucureştĭ? Const.: Fără îndoială. Ches.: Şi unde te ducĭ cu ajutorul luĭ D-ḑeŭ? Const.: La Sântul Munte, unde există un munte singuratic! Ches.: Ca să te facĭ calugar? Saŭ să te închinĭ şi de acolo érăşĭ s'o ştergĭ în Valahia? Const.: Dacă va fi voĭa luĭ D-ḑeŭ, şi acésta (voiŭ face) pe lângă altele, m'oĭ face şi călugăr cu mare bucurie. Am o dorinţă puternică, după ce mĕ voiŭ închina la tóte monastirile să nu me întorc curênd, ci sa staŭ acolo un timp ca să citesc acolo carţı de ale parinţilor, ca să mĕ satur, pentru că-mĭ plac mult....“

După ce i s'a încredinţat sântul lemn de calugăriĭ Xiropotamiţĭ prin decret patriarchala, poĭ eata ce ḑice la pag. 7: „Const. . . . . De mare lucru te-aŭ învrednicit D-ḑeŭ şi unde te ducĭ acum cu el, şi cine ţi l-a dat? Ches: Dela Monastire mi l-aŭ dat şi la Bucureştĭ me duc cu ajutorul luĭ D-ḑeŭ, ca sa cer

milă pentru Biserică spre a o reconstrui din temelie, fiind stricată."

Cât a umblat cu sântul lemn în țĕrile române a strâns maĭ mulțĭ banĭ și alte obiecte; dar cea ce este important pentru Românĭ sunt imobilile afierosite (dăruite) prin el de maĭ multe persóne aceleĭ Monastirĭ, cum și maĭ multe subvențiunĭ la scólele din Constantinopol și insul Patmos. Daponte era cunoscut și respectat pentru marea sa eruditiune, așa că cerirea sa de miluire nu putea fi fara efect.

Chesarie Daponte încetéza din viața la 1789 în sântul Munte la Monast. Xiropotamul. Intre multe acte ce am întimpinat, am cetit și un act din timpul Mitropolituluĭ Veniamin, prin care se dispunea căla Monastirea Xiropotamul să se cetéscă și cântece românește la strana mare, sa se pomenéscă numele Domnitoruluĭ și a Mitropolituluĭ Moldavieĭ și sa se țină în totul tipicul Românesc. Chiar la numirea Egumenuluĭ de acolo Mitropolitul sa-și aiba cuvêntul seŭ canonic. Acum după ce am dat peste aceste acte relative la beneficiile ce Monastirea Xiropotamul din sântul Munte a realisat prin influența luĭ Chesarie Daponte, înțeleg ușor cum am putut noĭ Româniĭ a ajunge la aseminea drepturĭ asupra M-reĭ Xiropotamuluĭ. Credênd că hrisóvele urmatóre, pe care le-am tradus de pe autografa însușĭ a luĭ Daponte, vor presenta un interes atât pentru istoria nóstră națională, cât și maĭ înspecial pentru istoria bisericéscă a Românilor, le-am dat publicitățeĭ cu aceste notițe asupra viețeĭ luĭ Daponte. Am maĭ adaus la fine și un imn ce l-aŭ scris Daponte în

Iașĭ ocasional, cum și prefața dela Opera „*Masa spirituala,*“ dedicată luĭ Constantin Dudescu Marele Vornic.

E.

Iacob cu mila luĭ D-ḑeu Archiepiscop și Mitropolit Molda-Valahieĭ 1758 Luna Iuliu (originalul grecește, scris de mâna luĭ Daponte).

Prea cuvioșilor Arhimandrițĭ, cuvioșilor Egumenĭ a sântelor Monastirĭ micı și marĭ; Prea cucernicĭ protoĭereĭ, preoțı și diaconĭ și cei-lalțĭ aĭ cleruluĭ, prea onorațĭ nobilı boerĭ ceĭ întăiŭ și al doilea, prea cinstițĭ neguțatorĭ și câțĭ locuițĭ în Eparhia smereniei nóstre, în sântul Spirit, fiiĭ curațĭ aĭ sânteĭ catolice și apostolice aĭ Bisericeĭ Rĕsarituluĭ, Maiceĭ nóstre, har fie vouĕ dela D-ḑeŭ, ĭar dela noĭ rugăciune și bine-cuvêntare.

Prin acésta ve dăm însciințare pentru o D-ḑeéscă și patriarhicéscă Monastire Stavropigiacă, situată în muntele cel cu numele de sânt, ce se numește Xiropotamŭ, ce se cinstește pe numele sânților 40 de Martirĭ. Acésta Monastire din causa vechimeĭ și a mulțimeĭ anilor aŭ ajuns la ultima stricare și ruinare; și prea cuvioșiĭ parințĭ ceĭ din ea veḑênd ruinarea cea desĕvêrșita a monastireĭ lor, din causa descurajareĭ și a întristareĭ lor s'aŭ cugetat; dar neputênd s'o renoeasca s'aŭ gândit cu toțiĭ la ce este de facut și n'aŭ găsit alt mod la reḑidirea și reîncirea sa, decât acesta. Adică: Acéstă Monastire având cinstitul și sântul lemn din crucea Domnuluĭ și Mântuitoruluĭ Nostru Is. Christos, care s'a afiero-

sit sânteĭ Monastirĭ de catre fericitul și prea creștinul Impĕrat al Romeilor Roman, care de și nicĭ odatá n'a fost scos din Monastire, acum însa din causa mareĭ nevoĭ ḑise maĭ sus, toțĭ parințiĭ aceste̓ Monastirĭ cu o inimă, cu o cugetare și un suflet s'aŭ gândit sá scótă acest sânt și de mare preț odor din Monastirea lor. Decı alegênd pe cel smerit între Monahı, chir Chesarie (Daponte) ĭ-au încredințat luĭ acest sânt odor pentru ca sa umble prin orașe și sate pentru ajutorul și miluirea acesteĭ Monastirĭ. Prin urmare fiind-ca în acésta de D-ḑeu pazita Țara a Moldavieĭ dela început și pâna în ḑiua de acum, un aseminea sânt și prețios odor n'a venit, și nicĭ stremoșiĭ și nicĭ moșiĭ și nicĭ nascetoriĭ noștri nu s'a învrednicit nicĭ sa se închine cinstituluĭ lemnu și nicĭ cu ochiĭ sa-l vaḑă.

Iar acum când D-ḑeésca Pronie a bine-voit a învrednici pe Țara și Patria nóstră sa aibe cinstitul și d-ḑeescul sânt lemn a Cruceĭ ceĭ datatóre de viață a domnuluı și D-ḑeŭ și Mântuitoruluĭ nostru Is. Christos și pe noĭ pĕcătoșiĭ, ceĭ întinațĭ în multe pĕcate ne-a aretat părtașĭ acestei sânte și d-ḑeeștĭ dăruirĭ și ne-a învrednicit cu ochiĭ să-l videm și cu buzele nóstre ıecurate să-l sarutăm. Pentru acea o iubițĭ fiĭ puteți să vĕ închipuițĭ decât har și dăruire D-ḑeésca ne-a judecat vrednicĭ și cât ne-a înveselit D-ḑeŭ cel sânt. Pentru că pe acest sânt și D-ḑeesc lemn a voit Despuitorul și făcĕtorul atótă creatura să se crucifice și să-l ude cu mult prețiosul seŭ sânge spre a ne rĕscumpára din pĕcat.

Pentru acea tóta zidirea se bucura și se învese-

leşte, ĭar vrăjmaşul diavol se îndepărtéză şi se teme. Către acesta dar trebue să cădem cu toţiĭ şi sá-l închinăm ca pe însuşĭ a Domnuluĭ şi D-ḑeuluĭ nostru. Şi spre maĭ multă siguranţa şi lumină vĕ arĕtam şi acésta, că noĭ o respectăm fórte mult şi ca întáiŭ în legea nóstră Ortodoxă şi îndeplinim sântele şi d-ḑeeştele misteriĭ a sânteĭ liturgiĭ; ĭar dupá acea cinstitul şi sântul lemn pe care s'a restignit Domnul nostru. Fiind-ca acest cinstit şi d-ḑeesc lemn, în care se conserva încă câte-va din memorabilile patimĭ a Domnuluĭ, adică o urmă a cuelor, trebue s'o închine şi s'o sĕrute tot ortodoxul creştin cu respect, cu mare téma şi evlavie, închipuindu-şĭ ca şi cum s'ar apropia de însuşĭ Christos. Prea Inalţatul şi prea luminatul nostru Domn Scarlat Grigorie Ghica Voevod prin bună vrerea şi cugetarea sa s'a gândit, şi noĭ din partea nóstră încă am învrednicit pe maĭ sus ḑisul Chesarie ca se ĭea ostinéla sa cutreere tóta ţara cu d-ḑeescul şi cinstitul lemn spre sânţenie şi bine-cuvêntare, buna sporire întóte şi pacea loculuĭ nostru. De acea hotarîm şi ordonam tuturor celor din cler şi vouĕ boerilor, neguţatorilor şi locuitorilor, vĕ îndemnăm cu mare témă şi respect să pre întimpinaţĭ, preoţiĭ îmbracaţĭ cu felóne şi epitrahile, cu tămâerĭ şi luminı aprinse, sa primiţĭ cinstitul şi sântul lemn şi cu psalmı şi cântarĭ însoţindu-l pâna în Biserică, orĭ casa hotarîta de ospitalitate. Şi cu toţiĭ cu inimă sdrobită să-l închinaţĭ şi sérutaţĭ, ĭar care ar voi să facă aghiazma cu cinstitul lemn are cel amintit dela noĭ voe şi bine-cuvêntare, pentru ca să se ducă dela noĭ acest sânt

lemn cu un ajutor şi miluire óre-care, după datoria creştinéscă ce avem, fie-care dupa cât póte şi are buna-voinţă şi dupa cum st. Spirit îl va lumina, arate-se miluitor şi ajutator diseĭ maĭ sus Monastirı, care acum din temelie se renoeşte. Iar pentru mila şi daruirea ce aţĭ voi să arataţĭ catre acésta sânta Monastire, însutit veţı lua plata dela Christos D-deŭ, care fericeşte pe miluitorĭ, dupre cuvêntul Evangeliuluı. Iar harul şi puterea sânteĭ şi cinstiteĭ Crucı fie spre ajutor şi mântuire şi sporirea caselor şi a tuturor averilor vóstre mişcatóre şi nemişcatóre şi rugaciunea şi bine-cuvêntarea nóstra cu voĭ cu toţĭ, amin.

Io Ioan Theodor Voevod cu mila luĭ D-deu Domn a tótă Moldovlahia (originalul greceşte, scris de mâna luĭ Daponte).

Dupa cum sórele straluceşte şi-şĭ arunca razele întı e tóte stelele lucitóre şi prin razele sale le vivifică şi le sporeşte lumina la tóte ; tot aseminea şi la tóte cele-lalte bine-facerĭ şi virtuţĭ cea maı mare şi maĭ plăcuta luĭ D-deŭ este mila. Pentru ca este folositóre, de suflet mântuitóre şi primita şi bine-placută luĭ D-deŭ, şi dupre sântul Apostol Pavel : *cu aseminea jertfe se mulţameşte D-deu.* Mila scóte suflet din mórte şi acopere mulţime de pecate. Find-că dar ne procura atâta folos şi câştig numaı singura darea de mila, cu mult maĭ mult la sfintele şi d-deeştele Monastirĭ şi celor ınchişı în ele sfinţĭ parinţĭ, pentru dragostea şi ĭubirea d-deésca. Pentru că aceştia sunt servitorii luĭ D-deŭ şi efectua liturgia angelica,

prin intermediul cărora se mareşte neîncetat prin rugaciunĭ şi cântarĭ numele cel prea marit al Domnuluĭ. Şi dar fiind-ca şi prea cuvioşii părinţĭ, ceĭ din împeratésca şi sânta Monastire a Xiropotamuluĭ, ce se cinsteşte pe numele celor 40 de Martirĭ s'a lipsit de milele împerateştĭ ce avea, şi din causa împrejurarilor temporare aŭ ajuns sa caḑa în datoriĭ fórte grele şi în cea mai de pe urmă desperare de neeconomisire, a alergat şi la acest prea stralucit tron al Moldavieĭ, împreună cu prea preţiosul odor a cinstitei de viaţa datatóreĭ Crucĭ, pe care s'a restignit Domnul nostru Is. Christos. Acest vrednic de închinat şi de viaţa datator lemn al cinstiteĭ Crucĭ, afierosit de catre prea creştinul Impĕrat Roman, s'a învrednicit şi Domnia nóstra cu multa reliogiositate şi zdrobire de inima sa-l închine, dupa ce cu ajutorul lui D-ḑeŭ i s'a încredinţat frânele straluciteĭ Domniĭ a tronuluĭ Moldavieĭ. De acea şi înferbîntaţi de zelul divin, am bine-voit din tóta inima nóstra sa conservam bine-facerile celor înainte de noĭ straluciţĭ Domnitori, pe care le-a întarit prin Hrisóve. Pentru acea acum şi Domn'a mea hotarîm şi întarim prin al nostru Hrisov domnesc, ca nu numaĭ sa ĭea mila ce hotarita de alti Domnitorĭ, ci încă ca o datorie indispensabila sa ĭea mila în tot anul cu adausul de 50 lei din vama domnésca. Adica: una suta cinci-ḑeci leĭ anual şi spre economisirea şi ajutorul prea cuvioşilor parinţĭ şi spre vecĭnica amintire a Domniei nóstre şi a fericiţilor noştri nascetorĭ şi a Domnitorilor reposati. Pentru nestramutarea şi conservarea nealterata a acestuĭ înscris al nostru

Hrisov, pretindem şi dela straluciţii Domnitorĭ ceĭ după noĭ, saŭ din fiiĭ noştri, orĭ din alt neam, pe cari D-ḑeŭ din mila luĭ îĭ va voi a-ĭ alege să domnéscă pe tronul Moldavieĭ, sa întăréscа acésta puţină milă domnéscă, spre vecĭnica lor statornicire şi amintire. Şi pentru ca acésta domnésca a nóstră milă să fie în vecĭ bine păzită şi pentru ca să se triméţă în fie-care an la sfînta Monastire, ĭată că s'a stabilit şi epitrop de către Domnia mea prin voinţa şi cerirea acelor parinţĭ monahĭ ca sa se îngrijască Preosfinţitul prea onorat al nostru sfînt părinte spiritual, Mitropolitul cel după timpurĭ a ţĕreĭ, şi neîncetat să se lupte pentru ca sá ĭea aceştĭ banĭ din domnescul comerţ (κομέρκιον), dupre cum s'a regulat, în amintirea sânţilor 40 de Martirĭ şi să-ĭ trimita la ḑisa Monastire.

In anul Mântuireĭ 1759 luna Fevruarie.

Io Ioan Teodor Voevod Domn a tóta Moldova.

Ioan Scarlat Grigorie Ghica Voevod cu mila luĭ D-ḑeŭ Domn a tótă Ungro vlachia (originalul în greceşte, scris de mâna luĭ Daponte).

Deprindere veche este şi fórte laudabilă, când un demnitar însemnat saŭ şi din orĭ care stare socială era, ar fi facut vre un lucru mareţ şi demn de amintire, fie spre onórea patrieĭ luĭ, fie spre binefacerea némuluĭ seŭ, saŭ alt ceva care-l privea pe sine însuşi spre folosul şi onórea sa, i se ridica de catre popor icóne, i se înălţa statue spre nesfârşita sa lauda şi amintire. Fiind-ca dar şi unul născut Fiŭ

și cuvênt a luĭ D-ḑeŭ, fiind nemuritor, și îngrijindu-se pentru mântuirea nóstra a se încorpora din sfìnta Nascetóre de D-ḑeŭ și pururea Fecióra Maria, neschimbat luând chip de om și s'aŭ crucificat, Christos D-ḑeŭ, cu mórtea pre mórte calcând, aŭ înviat a treia ḑi și aŭ daruit viaţa la tot némul omenesc, învinge pe diavolul cu desevêrșire, inimicul comun al ómenilor, aŭ trebuit și era datóre tóta lumea; ĭar daca n'ar fi știut, nicĭ n'ar fi putut sa-ĭ ridice statue și icóne spre mulţamire spre eterna amintire și marire a sa. De aceea earașĭ însușĭ acest Mântuitor al lumeĭ și bine facĕtor s'aŭ ridicat pre sine însușĭ pe cruce, statua glorieĭ sale, semnul de mântuire al ómenilor și triumf în contra învingereĭ diavoluluĭ. Pentru aceea mulţimea creștinilor înalţe cinstita Cruce cu mare bucurie pretutindenea și-ĭ ridica tipul eĭ în tot locul și în bisericĭ și în case, și pe caĭ și pe uscat și pe mare. De aceia i se închina împăraţiĭ cu sfinţiĭ Archangheliĭ și cad înaintea eĭ și o glorifica. Aŭ venit din pronia d-ḑeésca și aicea, la al nostru Domnesc tron, în politia Bucureștĭ acel cinstit și de viaţa purtator odor al sânteĭ Crucĭ, care este ca de un cot, pe care cel între împaraţĭ ferigit Roman l-au afierosit la sânta și împaratésca monastire, ce se premarește pe numele sânţilor și glorioșilor 40 de martirĭ, ce sunt traitorĭ la sfîntul munte și se numește Xiropotamul, dupa cum afirmă Hrisovul sĕŭ împĕratesc. Lucru ce alta data n'aŭ venit în aceste parţĭ, în care ne-aŭ miluit și pe noĭ d-ḑeésca pronie cu Domnia ţereĭ aceștia, și primind'o cu mare pompa și religiositate și închinându-

ne eĭ, ca unei prea mărit şi cu totul respectat lemn al cinstiteĭ Crucĭ, mişcaţĭ de zelul D-ḑeesc, am voit să se amintéscă straluciţiĭ pioşĭ Domnitorĭ ceĭ înainte de noĭ, în cât prin Hrisovul nostru acesta Domnesc sa hotarîm o miluire la aceste sfinte monastirĭ pentru ajutorul şi economisirea celor din ea petrecetorĭ parinţĭ şi în special spre amintirea neîncetata a fericiţilor adormiţĭ în Domnul parinţĭ ai Domnieĭ nóstre şi pentru amintirea nóstra. Pe lânga acesta şi pentru multa mila şi marea facere de bine, pe care, pe cât timp aŭ stat aicea, au aratat cu atot puternicia sa Christos cel restignit pe ea şi Mântuitorul nostru şi în decomun şi înparticular fie-caruia. Şi nu numaĭ tóta Ţara cu eftinătate şi îmbelşugare o aŭ îmbogaţit, cea ce dedemult nu s'aŭ întâmplat, şi maĭ ales şi în particular s'aŭ rĕspândit bine-facerea şi harul eĭ catre ceĭ ce aŭ chemat cu credinţă ajutorul eĭ. Pentru că fiind o închinaciune şi o laudă atuturor creştinilor cinstita Cruce aŭ trebuit a se arata mântuitóre tuturor şi folositóre obştieĭ. De aceia prin acest respectabil present Hrisov a Domnieĭ nóstre hotărîm pentru sfîntă Mônastire a Xiropotamuluĭ căare a lua în fie care an o suma de 500 leĭ de la Camaraşul Ocnelor. Şi ca sa nu se faca pentru viitor nicĭ o împedecare de a se duce acéstă milă la ḑisa monastire, hotărîm Epitrop şi îngrijitor pe Preasf. Sa Mitrop. al Ungro-valahieĭ Filaret, şi dupa platirea datorieĭ de aicea a Preosfinţieĭ Sale pe care-l va alege Domnul D-ḑeŭ ca să fie Mitropolit, ca sa se îngrijasca Preosfinţia sa sa iea acéstă hotărîtă mila în fie-care an

dela Camărașiĭ Ocnelor, leĭ în numĕr de 500 la nouĕ ale luneĭ luĭ Martie, când se prăsnuește și serbătórea sfinților 40 Martirĭ; și prin mijlocul ómenilor vrednicĭ de credința sa le trimita la sfînta monastire a Xiropotamuluĭ, ce se afla la sfîntul munte și sa se dea cu siguranța în mâna locuitorilor de acolo părințĭ. Iar pentru banĭ să ĭea adiverința catre Preasf. Mitropolit, pentru ca sa fie spre siguranța sfînteĭ monastirĭ și spre ajutorul și economisirea celor din ea petrecetorĭ părințĭ. Spre eternă amintire a nóstra și acelor adormițiĭ în Domnul, fericițĭ nascetorĭ aĭ Domnieĭ nóstre. Pentru acea rugam și pe straluciţiĭ în Christos Domnĭ frațĭ aĭ noștri, cariĭ dupa timp dupa noĭ vor fi aleșĭ și se vor milui de D-ḑeu cu Domnia țĕreĭ aceștia sa întarésca acésta miluire a nóstra și cu Hrisovul straluciriĭ sale, pentru ca și milele lor să se pazéscă dupa acea nestramutate și sa fie bine primite de D-ḑeŭ. Pentru a se conserva acésta miluire neschimbata în tot timpul o aŭ întărit Domnia mea cu acest Hrisov, cu iscalitura nóstră proprie Domnésca, în presența prea iubiților fiĭ aĭ Domnieĭ nóstre: Alexandru Voevod, Mihail Voevod, Niculaĭ Voevod, Grigorie Voevod, Gheorghie Voevod și cu voia de obște și sfatul tuturor a cinstitilor și credincioșilor marĭ boerĭ aĭ divanuluĭ nostru Domnesc: Boerul Constantin Dudescu mare vornic, boerul Stefan Vacarescu mare ban, boerul Constantin Brancovanu mare logofat, boerul Dimitrașcu Sturza mare spatar, boerul Mihail Cantacuzin mare vistier, boerul Manolache mare postelnic, boerul Nicolae Dudescu mare clucer, boerul Niculaĭ mare

pacharnic, boerul Nicolae Brâncovénu mare comis, boerul Sandu Bozenescu mare stolnic, boerul Ianachi mare Sluger, boerul Ioniță Gulian mare pitar, fiind președent boerul Constantin Brâncovénu marele logofăt. S'aŭ scris presentul Hrisov în al doilea an al domnieĭ nóstre aicea în scaunul Capitaleĭ Bucureștiĭ, în anii de la nașterea luĭ Christos 1760 în a 20 a luneĭ luĭ Fevruarie de preotul Floru, profesorul de slovenește, dela scóla Domnésca, cel slovenesc, care se afla în monastirea sfîntul Gheorghe vechĭ.

Subscris. *Ión Scarlat Grigorie Ghica Voevod.*

(Va urma). E.

FAMILIA CANTEMIR

Familia Cantemir s'a facut cunoscuta mai ales pe timpul luĭ Petru; [1]) Constantin Cantemir fu cel dintaiu din némul acesta, care domni în Moldova. Sub domnia lui Petru, el era serdar [2]) şi se facu Domn in 1684. Acest Constantin Cantemir supranumit batrânul, domni opt ani în Moldova. Dupe mórtea parintelui seu Teodor Cantemir, care fu ucis de tatarii din Bujak, se retrase în Polonia, unde servi şépte-spre-ḑece ani în armata lui Ladislau şi Cazimir; în urma probelor de curaj ce le da lu el, merita rangul de Colonel, ce i se conferi de catre regele Casimir. Terminându-se resboiul între Poloni şi Svedeni, se duse la George Ghica, D-nul Valahiei, care îl onora cu sarcina de Ceauş Spataresc. Avu fericirea a-l parasi înainte de a se da în partea nemţilor şi trecu dela un domn la altul. Trecu la Eustaţiu Dabija, Domnul Moldovei, care-i dadu locul parintelui seu şi mai ales guvernarea codrilor Kigiceuĭ; îndata dupa aceia îl numi vornic de Bârlad. Domnul Duca urmând lui Dabija, Cantemir conserva aceléşi locuri: facu insemnate servicii acestui principe, înabuşind o rescóla a Moldovenilor contra lui; spre a-l resplati fu onorat cu demnitatea de mare Cluceriu, sau comisar pentru provisiunile armatei; éra când Sultanul Mahomet al IV împresura Cameniţa, el fu numit Calancea, adica conducetorul armatei moldoveneşti de ajutor. Duca fiind depus, Petriceicu succesorul seu menţinu pre Cantemir în funcţiunile sale; în timpul acesta a scapat haremul sultanului, ce era sa caḑa în mânile Polonilor: vitejia acésta îi atrase mari laude din partea capului eunuicilor, care intervenind pe lânga marele vizir, i-se promise domnia Moldovei. Petriceicu se dadu în partea Polnilor şi Demetru Cantacuzen, noul Domn al Moldovei, gasi în Cantemir un partizan

[1]) Ştefan 13-lea Petriceĭcu, domni în anul 1673, pe timpul Mitropolituluĭ Dosifteĭ, ambiĭ fugira in Polonia, de frica Tatarilor, dupĕ-ce sfinţira bis. St. Onufrie de lânga Siret (Bucovina [2]) Serdarul avea rangul de general în Moldova şi 'ĭ era incredi ţata paza fruntarielor contra năvalirilor Cazacilor şi Tatarilor, avea de superior pe Hatman, dar în rang maĭ nu se deosibea de Hatmanul Polnie, care apara ţara contra Polonilor.

zelos care l asigură şi de iubirea Moldovenilor; recunoscu deci serviciele sale prin demnitatea de Serdar; şi acésta sarcina îi fu conservata de Duca, care veni de adoua óra la tron. Duca însa începu a se îngriji de Cantemir, şil facu sa sufere maĭ multe neajunsuri, din care causa fu nevoit a parasi ţara şi a-se retrage la Şerban Cantacuzen Domnul Valahieĭ. Audind însa că Duca a fost prins de Poloni, s'a întors în Moldova. Vitejia ce o areta el, şi victoria în contra Polonilor nu împedicară pe Demetriu Cantacuzen, noul Domnitor de a lucra în secret şi chiar pe faţa conta vieţeĭ sale. Seraschierul Soliman paşa a fost rugat, ca sa-i gasésca vre un pretext de a-l omorî, fagăduindu-se pentru acésta trei-deci Bovis (?) Seraschierul fiind om cinstit, însciinţa pre Cantemir, care fugi în Valahia; nu-ĭ fu nici de cum greu de a convinge pre Seraschier de nedreptatea lui Dimitrie, şi întorcênduse róta norocului, a fost stimat întru atâta, ca i se încredinţa domnia acusatorului seu. Batalia de la Boian dadu un nou lustru valorii sale; el respinse cele dintaiu şiruri ale Polonilor, şi se areta demn de favórea porţei, de care apoi se bucura maĭ mult timp. Ast-fel remase el Domn al Moldoveĭ timp de opt ani fara trei luni şi muri în 23 Martie 1693. El lasa doi fii, pre Antioh şi pre Dimitrie, şi doue fiice, Ruxanda şi Elisabeta. În timpul domniei séle, Pórta voi sa aiba pre unul din fiii sei ca ostatic: Antioh, care era maĭ mare, fu trimis la Constantinopole cu alţi şése tinerĭ nobili. Dupa trei ani Demetriu primi ordin dela tatal seu ca sa înlocuiască pre fratele seu mai mare. El se duse pe când Constantin Brâncovénu era Domn în Valahia; acest inimic de mórte al Cantemireştilor gasi ocasie favorabila de a discredita pre Domnitorul Moldovei la pórta; cacĭ vedênd pre tênarul Dimitrie sosind, se sili a convinge pre marele vizir ca acesta nu era al doilea fiu al lui Cantemir; ci un alt têner destinat a-l înlocui, cu scop de a scóte dim mânele Turcilor pre Antioh adeveratul seu fiu. Vizirul voind sa afle adeverul, chiema pre Dimitrie: presenţa sa îl facu sa dică îndata, ca Brâncovénu era vinovat de cea mai négra calomnie. Acest têner, dise el, este adevĕrat chipul batrânului Cantemir. El facu înadever onóre numelui ce-l purta; şi de îndata ce sosi la curtea primului Ministru al Imperaţiei otomane, dadu semne de ceia ca era să fie el odată. Şi în adevĕr ca în urma se facu stimat prin judecata şi purtarea sa, urmând întru acésta marelor exemple ce-i le daduse tatal seu.

Dimitrie remase la Constantinopole pâna în anul 1691, când tatal sĕŭ îl chiema înapoi, trimeţênd în locul sĕu pre Antioh. Cât timp a şedut el acolo învĕţa limba turca şi musica. Despre progresul ce îl făcu el în acésta sciinţa, ne putem încredinţa din aceia, ca el pentru

prima óra întroduse la turcı notele de muzica precum şi din maı multe bucaţı compuse de el, ce se cântă şi asta-ḍı (1777) cu multa placere, şi care sunt admirate de cunoscetorii naţiunei.

Seraschierul Daltaban împresurând Soroca în 1692, Dimitrie însoţi pre tatal seu în tabara turcésca şi-şı atrase privirı particulare din partea Generalului Ottoman.

In anul urmetor în 23 Martie perdu pre parintele seu. Domnitorul acesta, aflându-se pe patul morţei chiema pre nobilĭ şi-ı ruga de a alege un succesor înainte de a închide ochiĭ. Eı alesera pre Dimitrie ca Domn. Bucuria ce-ı causa acésta noutate, fu un fel de mângaere pentru dênsul în acele momente grele; şi se lăuda ca pórta nu ıar face nicı decum greutaţı de a confirma alegerea nobilimeı. Dar argintul era maı considerat la acea curte, şi întrecu atât serviciele parintelui, cât şi meritele fiuluı.

Sultanul numi un alt domnitor, şi Dimitrie fu silit a parasi patria sa şi ase duce sa vieţuiasca cu fratele seu la Constantinopole (locuinţa ordinara a feciorilor de domnı din Moldova şi Valahia, precum şi a principilor depuşı, ce se numeau de catre Turcı *mazilı*). Cât-va timp dupa aceia urma pre turcı în campania faımósa prin batalia dela Zenta; el merse în calitate de voluntar, din ordinul mareluı Vizir; dar el nu se batu, ci fugi ca şi denşiı cu remaşiţele armateı lor, şi se întórse la Constantinopole.

Aci gasi pe Brâncovénu maı înveninat ca nicı odata, şi hotarât ca să nu cruţe nimic spre a ruina pre ceı doı fraţı. Acésta ura învechita care-şĭ avea de mult timp începutul seu, crescu peste mesura la viderea luı Dimitrie, pe care-l stimau miniştrii şi tóta curtea. Cacı acest têner principe se ilustrase prin cunoscinţele ce le poseda în limbele persana şi araba, precum şi în limba turca.

Nu putea nimene vorbi cu dênsul, fara sa fie câştigat îndata în partea sa; o veselie deosebita în manierele şi cuvêntarile séle, unite cu un aer placut şi dulce, îl facea placut la tóta lumea alésa din capitala. Din causa acésta Brâncovénu îl privea ca pe un rival de temut, şi singurul care putea sa-l îndeparteze dela curte; de aceia principele acesta îşı dadu tóte silinţele, şi arunca banı cu mânele pline spre a putea obţine îndepartarea sa. Prin diferite darurı îşı ajunse întru cât-va scopul; dar biruinţa sa fu pentru puţin timp; cacı Dimitrie fiind însciinţat, se retrase la un paşa amic al seu, care l ţinu ascuns patru-ḍecı de ḍile, şi acesta nemulţamit cu întreţinerea tuturor ómenilor seı, facu să se revóce sentinţa îndepartăreı sale, şi îl puse în stare de ase areta la curte ĭaraşĭ cu maı multa strelucire ca tot-déuna.

Acésta era o lovitura de mórte pentru Brâncovénu, care începu

iaraşi a tremura la viderea acestui favorit al norocului; temerile acestea nu erau tocmai neîntemeiate, pentru ca este adeverat ca Dimitrie dorea fórte mult sa fie Domn in Valahia; şi fiind numit de doue ori în Moldova, el refusa în favórea fratelui seu Antioh.

Dimitrie însoţi pre fratele seu în Moldova pentru prima data când îi da lu în stapânire acest principat; atunci lua în casatorie pre Casandra, fiica lui Şerban Cantacuzen, care fusese domnitor în Valahia; avu o fiica care i-se nascu în Moldova; frateseŭ puţin dupa aceia fu depus şi-l urma iaraşi la Constantinopole, unde i-se mai nascu o fiica şi patru fii.

Pentru a treia óra locuea el la Constantinopole. Acum însa şeḑu mai mult timp. Dimitrie nu lasa sa treca timpul în zadar; el se sili a cunóşte obiceiurile ţarei; şi la studiul acesta care este de mare folos pentru viaţa, el uni o ocupaţie demna de un principe; îşi facu un palat; dar în 1710 el parasi Constantinopole.

Petru cel mare ţarul Moscovei declarase resboi Turcilor; el se apropia veḑênd cu ochii de fruntariele Moldovei, éra pórta îşi aarunca privirile asupra lui Dimitrie, şi-i încredinţa acest principat, care era atunci ocupat de Nicolae Mavrocordat, persóna fórte stimata la curtea otomana; dar care pretera sciinţa şi pacea gloriei de a comanda în timp de resboi. Dimitrie capata acésta demnitate prin mijlocirea Hanului tatarilor, care în unire cu Marele Vizir, insinua Sultanului ca nu era nimene dintre creştini, mai capabil spre a servi Imperiul în ocasiunea acésta; ast-fel se facu alegerea lui Dimtrie şi pórta îi dadu doue-ḑeci de pungi de bani pentru întreţinerea suitei sale.

Abea sosi el în Iaşi, capitala Moldovei, şi primi ordin de a face pod peste Dunarea pentru trecerea armatei turceşti. Vizirul îl mai însciinţa de a-i trimite cît mai curând banii ce-i datorea lui precum şi celor-lalţi Miniştri ai Porţei, ca recunoscinţa pentru înalţarea sa la principat, acésta i-se paru Domnului ca o insulta; indignarea lui era la culme şi de atunci se hotarî de a-şi resbuna de Vizirul şi de acea Curte mercenara, folosindu-se şi de ocasia ce i-se presinta de a sustrage Moldova de sub jugul îngrozitor al otomanilor.

Norocul parea ca favorisa planul seu. Petru cel Mare trimise la principe pe un Medic grec anume Policala, care-i propuse alianţa în condiţiuni fórte avantajóse. Dimitrie primi cu amêndoue mânile sperând ca póte va face fericirea poporului seu; deci se stipulara: 1. Ca Moldova sa fie de acum reaşeḑata în vechile séle margini, şi se remâe sub protecţia corónei ruseşti. 2. Ca Domnul şi poporul seu sa depue juramânt de credinţa Maiestaţei sale Ţarului, îndată ce armata sa ar pune piciorul în Moldova. 3. Ca Domnul de îndată

sa-şĭ unésca puterile sale cu ale Ţaruluĭ şi să lucreze în unire cu dênsul in contra turcilor. 4. Ca atât principele cât şi urmaşii sĕi, sa se bucure pentru tot-déuna de suveranitatea Moldovei, sub auspiciele Imperatorilor Rusiei. 5. Ca nici o alta casa sa nu se bucure de Domnia Moldovei până ce nu se va stinge a lui Cantemir. Aceste articule fura ratificate la Lusk în Polonia de catre Ţarul şi sigilate cu sigiliul împaratesc, în 13 Aprilie 1711, şi trimise Principelui prin un om anume.

Apoi Dimitrie credu ca o datorie a sa ase înţelege cu Ţarul în privinţa mesurelor ce trebueau luate spre a-şi ajunge scopul, dându-i tóte însciinţarile ce depindeau de el.

Totuşi Dimitrie lucra mereu la podul de pe Dunarea, a caruĭ conducere i-o daduse Pórta; lucrul se facea cu chieltuelele Turcilor; Valahia şi Moldova procura lemnariea. Depindea de dênsul ca sa întârdie lucrul, fara sa fie cea mai mica presupunere ca ar fi vre o înţelegere cu Ruşiĭ; în adever el întârdia pre cât putea şi îndemna necontenit pre Ţar a grabi venirea, înainte de ase termina podul cu totul. Dar nu sa dadea multa credinţa însciinţărilor sale; Ţarul din contra asculta mai mult limba înşelatóre alui Brâncovénu Domnul Valahiei, care-l umplea de speranţa; aşa ca se gândi prea târdiu a întêmpina pre Turci şi ale opri trecerea Dunarei. Acest principe sosi în Iaşi abea în 11 Iunie 1711. Indata nobilimea şi poporul îl cunoscura ca suveran, şi Principele cu toţi Ofiţerii lui facura jurament de fidelitate. Este destul a spune aici ca Ţarul neavênd provisiuni, se vedu obligat a face cu Turcii o pace desavantajósa; dar se opuse de a da pe principele Cantemir ce i-se cerea; generositate cu atât mai mare cu cât era redus, cu tóta armata sa la cea din urma extremitate: Ministrul seu avu ordin a spune Turcilor ca Principele nu era în tabara sa; cu tóte ca în adever în timpul tratatului se ascunsese în caruţa ţarinei, fară sa scie nimenene, afara de un fecior care avea grije a-ĭ aduce de mâncare.

Ast-fel principele Cantemir fu constrâns de a părasi Moldova. Ţarul îi dadu scrisori patentate, datate din Mogilau, ântăiu August 1711, care'i promitéu lui, şi altor nobilĭ Moldovenĭ, de a-i de pagubi de perderile lor, dândule un asil în pamênturile sale. Prin aceleşi diplome el fu facut principe al Imperiului Rusieĭ, titlu ce trebuea sa tréca ca moştenire la urmaşii sĕi, cu titlu de alteţa serenissima, fu declarat ca scutit de ori-ce jurisdicţiune, şi responsabil numai Ţarului. Acest privilegiu se întindea şi la Moldoveniĭ care ar voi se remîe în Rusia, ei trebueau sa asculte numai de principele Cantemir.

Prin urmare Dimitrie însoţi pre Ţar şi parasi Iaşii cu tóta familia; peste o mie de nobili Moldoveni, între carii erau o mulţime de ofiţeri, renunţara la patria lor pentru dragostea lui.

Li se dadu ca locuinţa Charcovul din Ucraina, şi acolo se aşeḑara Principele cu toţi acei carii se luara dupa norocul lui. El trecu la Moscva cu famila sa în 1713. Ţarul dupa cererea sa împarţi la nobilii Moldoveni, pamênturile ce i le daduse în Ucraina, şi-i darui în deosebi o mie de ferme ce aparţineau corónei. Acesta era un domeniu particular al Ţarilor, de care se bucurase din vechime, şi aceste pamênturi, atât prin situaţia lor, cât şi pentru numerul locuitorilor, trec de cele mai bune venituri ale Imperiului. Maiestatea sa facu Principelui şi o pensiune însemnata, care i-a fost platita în tot timpul vieţei sale. Indata dupa sosirea lui Dimitrie la Moscva, soţia sa Casandra muri. Parerea de reu de ase vedea pentru tot-déuna departe de patria sa, şi smulsă din sînul familiei, apoi perderea averei sale care fu luată de Turci, facu ca se o apuce nişte friguri, care din nesciinţa apotecarului, dându-i-se o doctorie prea tare îi causa mórtea; aşa ca în câte-va ḑile s'a sfêrşit în flórea vârstei sale. Ea poseda tóte calitaţile frumóse ale sexului seu; pe lânga a frumuseţe alésa, era dotata cu înţelepciune şi mare pricepere; iubea lectura fară a înlatura grija de familie şi educaţia copiilor sei. Se înmormênta la Moscva în monastirea Grecilor, ce primise multe bine-faceri de la acest principe.

In anul urmator Dimitrie se duse la Petersburg, luând cu sine şi pe al treilea fiu al seu Şerban în etate de şepte ani. Acest copil avu onóre de a rosti în ḑiua de Paşti o cuvêntare în greceşte în presenţa Ţarului, care-i facu un present frumos, şi-i dadu un loc în regimentul seu.

Ţarul în anul urmator întreprinsa o calatorie prin ţerile streine. Dimitrie se folosi de ocasia acésta spre a-şi vedea moşiile sale, unde remase pâna în anul 1716, şi profită de timpul acesta spre a termina Istoria otomana pe care o începuse la Constantinopole.

O împrejurare întâmplata în 1716 facu ca principele sa se foloséscă de puterea pe care i-o daduse Ţarul asupra nobililor Moldoveni, între carii fusese împarţite satele dintre Ucraina. Aceşti boeri adunându-se adesea la petreceri, într'o ḑi fiind ameţiţi se luara la cérta, sabiile fură scóse, doi dintre ei fura omorîţi şi mai mulţi răniţi. Afacerea acésta se facu cunoscuta principelui Dimitrie, el cita pre agresori înaintea sa, şi după cercetarea causei, condamna pe trei la mórte şi pre alţi câţi-va la închisóre. Apoi el modifica sentinţa sa, şi schimba pedépsa cu mórte în pe-

dépsa corporala, ceia ce s'a şi executat cu aprobarea Ţaruluĭ. Acesta este póte singurul esemplu ce ne procura istoria Rusieĭ, ca cine-va sa fi avut în numele seu puterea de viaţa şi de mórte.

Tulburarile civile rechemara pre Ţar în ţara la anul 1717. Dimitrie se duse şi el la Moscva pe lânga Suveran şi avu onórea de a fi de maĭ multe orĭ cu densul, şi chiar de a-ĭ primi adesea vizita. El însoţi pe Maiestatea sa şi la Petersburg, dar lasa familia sa la Moscva din causa uneĭ indisposiţiunĭ a fiiceĭ sale a doua, Smaranda, care era atacata de ftisie.

Fiind la Petersburg, veḑu din întîmplare, la una din adunarile pe care le ţin nobiliĭ regulat iarna, pe a treia fiica a principeluĭ Truveskoĭ, Feld-mareşal al trupelor ruseştĭ, o persóna destul de frumósa: Dimitrie se inamora de ea şi cerênd-o în casatorie dela parintele seu, obţinu cererea peste câte-va ḑile. Inainte de casatorie, 'şĭ rase barba, şi lasând hainele Mòldoveneştĭ se îmbraca franţuzeşte. Ceremonia se facu la începutul ierneĭ; Ţarul onoră serbarea acésta cu presenţa sa şi conduse pre mire la biserica, de unde întorcêndu-se la palat îĭ darui o sabie fórte bogata.

Nunta ţinu treĭ ḑile, Ţarul asista împreuna cu Imperatésa şi princesele de sânge; tóta nobilimea din Petersburg se afla acolo. Dupa care Principele Dimitrie fu facut consilier privat.

Atuncĭ chema el tóta familia sa la Petersburg, remâind la Moscva numaĭ Smaranda fiica sa, aflându-se fórte greu bolnavă, unde şi muri în 4 Iulie, în etate de şepte-spre ḑece anĭ. Ea fu curênd înlocuita prin o alta fata pe care o avu din casatoria noua, ce se nascu la 8 Noembrie. Ţarul şi Ţarina voira sa-ĭ fie ca naşĭ şi-ĭ dadu numele tot Smaranda.

In anul urmator Ţarul pleca în Persia; Dimitrie avu ordin de a însoţi pre Maiestatea sa cu Contele Tolstoi şi Amiralul Apraxin. Acesta era un triumvirat glorios în ochiĭ stapânuluĭ lor. Apraxin avea conducerea afacerilor resboiuluĭ, ceĭ-lalţĭ doĭ regulau afacerile civile.

Dimitrie însoţi pre Ţar la Colomna; oraş departe de Moscva ca la noue-ḑecĭ de verste la confluentul Mosceĭ şi al Occeĭ. Acolo întâlni familia sa care-l urmase pe apa, se imbarca şi el cu ea şi calatori ast-fel pâna la Astrahan, unde sosi în 4 Iulie.

Abia parasise Colomna ca-l şi apuca frigurile, causate din o durere de rerunchĭ; deşi frigurile nu erau aşa de violente, totuşĭ slăbea din ce în ce maĭ mult şi-l silea a sta în pat. Acésta însa nu-l împedeca a se îngriji de o mica imprimerie cu caractere turceştĭ, de care avea Ţarul trebuinţa, spre a publica în acésta limba declararea de resboĭ pe care avea sa-l faca în contra Perşilor. Proiectul acesta

nu era zadarnicit pentru ca calatoria se facea pe apa. Aşa ca presa se gasia în stare chiar în timpul când sosi ţarul la Astrahan. Tóta armata trecu marea împreuna cu Maiestatea sa; Dimitrie se îmbarca şi el în luna lui August la Astrahan pe o fregata cu 20 de tunuri; şi sosi în Persia cu restul flotei la locul de întâlnire unde se şi construi un fort sub numele de Sânta-Cruce.

Dimitrie fiind obligat a însoţi pe Ţar pe uscat până la Derbent, fregata sa duse equipajele cu servitorii sei până la acest loc; dar o furtuna o arunca din nenorocire într'un nasipişiu; şi ast-fel totul fu perdut afara de acei carii erau în ea. Principele avu mare parere de reu mai ales pentru cabinetul seu şi memoriile sale, între altele un manuscript care conţinea istoria Turcilor dela falşul profet Mahomet până la Otoman cel dinteiu sultan al lor; lucrare care-i răpise multe nopţi şi merita o sórta mai buna.

Ostenéla calatoriei nu contribui puţin a adaoge la bóla Principelui fara sa ştie causa cu tot meşteşugul medicilor; cu tóte acestea ajunse la Derbent şi chiar întru unul din intervalele mai bune, când îl mai slabea durerile, se duse sa visiteze murul acel faimos ce se vede pe muntele Caucas, a carui descriere o facu profesorul Bayer în al doilea volum al actelor academiei de Petersburg.

Dimitrie întorcêndu-se de la Derbent descoperi în fine ca bóla sa era *diabet*, care-l slabise întru atâta ca nu se mai putea sui pe cal. Aşteptându-şi mórtea care i se parea a fi aprópe, facu testamentul seu şi-l puse în mânile Ţarului, pe care-l ruga de a-l executa şi a fi tutorele fiiilor seu. Cei trei fii ai sei mai mari erau atunci cu el; cel mai têner cu princesa soţia sa şi cu fiica sa remasera la Astrahan. Ţarul care mergea catre acest oraş lasa pre Policala, medicul Imparetesei, cu Dimitrie spre a-l cauta.

Acest principe ajunse cu mare greutate la Astrahan în luna luĭ August. Era aşa de slab ca amicii seĭ nu-l mai recunoscura. La începutul lui Decembre, bóla înaintase aşa de tare ca pe fie-ce moment aştepta mórtea şi spre a se pregati pentru acésta din urma calatorie, credu de datorie a se marturisi şi a primi sânta cuminicatura.

Fu visitat de admiralul Apraxin, de contele Tolstoi şi Principele Trubeskoi, carii alergara spre a-şi lua ultimul adio. Trista privire pentru soţia sa, copii şi amicii sei carii-l încunjurau versând lacrami împrejurul patului sěu! pe când el facêndu-şi singur curaj se silea de a-ĭ mângâea, când îndemnându-i la unire şi iubire a unuia catre altul dupa mórtea sa, când recomandându-i la cei trei amici ai sei.

Aflându-se în acéstă stare îĭ, veni unuia în gând se trimeţa spre

a consulta pe D-l Englert medicul armatei. Venind acesta, prin iscusința sa, descopere bóla lui Dimitrie, care se gasi în stare de a merge în ḍiua de Crăciun la catedrala din Astrahan. Puterile sale-ĭ revineau pe fie-care ḍi și capata de la Țar permisiunea de a se retrage la moșia sa.

El pleca în luna luĭ Ianuarie 1723, nu fara a suferi mult din causa lungimei drumului, și mai mult din causa resturilor bóleĭ sale, care se simțeau din când în când; în fine ajunse cu sanatate în luna lui Martie. Când se afla mai binișor se ocupă cu regularea afacerilor sale casnice. Se ocupa aseminea și cu zidirea unei biserici în onórea St. Dimitrie patronul seu. In fine în ḍiua de 15 August îl apuca niște friguri ușóre, și diabetul seu îĭ reveni din nou cu o furie așa de mare ca muri în 21 de ḍile ale aceliași luni, în etare de patru ḍeci și noue de ani, șapte luni și cinci ḍile.

Dela Dimitrie Cantemir, Moldova și Valahia n'a mai avut nici un principe cu numele acesta, nici din famila acésta; pe când Ghiculeștii, carii au fost contimporanii lor, domnesc și astă-ḍi peste aceste țeri.

Traducere din *Histoire de la Moldavie et de la Valachie* par. M. C... Iașĭ 1777.

Gherasim Piteșténu.

SCURTĂ PRIVIRE

ASUPRA

EVANGELIEĬ SANTULUĬ MATEIŬ (1)

1) *Despărțirea generală.*

Evangelia sântului Mateiu se desparte în trei părți: Intêia parte cuprinde viața luì Iisus Christos maĭ 'nainte de întrarea sa în minister, și care parte consta din 4 capitule.

A doua parte cuprinde viața, învĕțatura și faptele Mântuitorului din timpul ministeruluĭ seŭ și consta din 21 capitule.

Atreia parte cuprinde însuși lucrul rescumpĕrareĭ: patimile, mórtea și învierea Domnului, precum și cele petrecute dupa Inviere, până la înalțarea la ceriu.

2). *Numirea.*

Εὐαγγέλιον însémna *veste bună*: Ea este istoria venireì, a învețăturei, a faptelor, a morței și a învierei luĭ Iisus din Nazaret, saŭ Mesia, Fiul luĭ Dumnedeu.

3). *Scriitorul.*

Evangelia numita a sântuluĭ Mateiu s'a scris de Mateiu, numit și *Levi* (Luca V, 27), fiul lui Alfeu, Galilean de nație, carele a fost vameș sau strîngĕtoriu de imposite.

(1) Credem de mare folos pentru cetitoriĭ noștri publicarea uneĭ scurte esplicațiunĭ asupra locurilor maĭ grele din Sântele Evangelii; maĭ ales ca aceste sunt puse deja la îndemâna credincioșilor, fiind imprimate în micĭ cărticele.

4). Timpul.

Sântul Mateiŭ a scris Evangelia sa la anul 41 al ereĭ vulgare, sau al optulea dela înalţarea Mântuitoruluĭ.

5). Limba.

El a scris în limba vulgară a Palestineĭ, care era evraica saŭ siro-haldaica ; dar în curând Evangelia sa fu tradusa în greceşte, şi acéstă traducere aşa s'a preferat textuluĭ primitiv, falsificat de ereticiĭ Ebioniţĭ, în cât acel text negligêndu-se s'a şi perdut, rĕmânênd numaĭ traducerea.

6). Locul.

Sântul Mateiŭ a scris Evangelia sa în Iudea şi chiar în Ierusalim.

7). Ocasia.

Iudeiĭ credeaŭ ca Iisus din Nazaret era din seminţia luĭ David, ca era nascut din Maria şi ca a facut marĭ şi numeróse minunı, dar negau ca el aı fi Mesia ; acésta a dat ocasie la scrierea Evangelieĭ sântuluı Mateiŭ.

8). Pentru cine s'a scris?

Acésta Evangelie fu menită maĭ-cu-sémă pentru Iudeiĭ deveniţı creştinĭ. şi dovada la acésta sunt amĕnunţimile moravurilor, sectelor, opiniilor şi a geografieı, ce el dă fara a le lamuri prin nicĭ o esplicare, ceea ce da a înţelege ca aceı catre carıı scrie le înţelegeaŭ fórte bine.

9). Scopul.

Scopul luĭ este de a dovedi Iudeilor ca Iisus din Nazaret este Mesia, pe care-l aştéptă eĭ şi carele a fost predis de profeţĭ. Acésta se vede din multele citarĭ a Vechiuluĭ Testament.

10). Metoda.

Metoda Evangelieĭ sântuluĭ Mateiu este cea *pragmatică*, ca una ce corespundea maı bine scopuluı ce şı-a propus S. Scriitoriu.

Sub-divi̧diunea.

Cele patru capete ale părţeı întêia se despart în şése părţı maı micı: Partea întêia cuprinde genealogia luĭ Iisus Christos; adoua, naşterea luı; a treia închinarea Magilor; a patra, viaţa înainte-mergetoruluı; a cincea, botezul Domnuluĭ; a şésa, postul şi ispitirea în pustie.

CAPITULUL I.

Capitalul întêiŭ a evangelistuluı Mateiu se desparte în două părţĭ: în partea întêia până la vers 18, se cuprinde genealogia luĭ Iisus Christos, ca fiŭ al omuluĭ.

In partea a doua, dela vers 18 până la capet, se descriu anticedentele naştereı, naşterea estraordinara, şi esplicarea eı dupre profeţiile Vechiuluı Testament.

NOTIŢE.

Vers 1—16. Γένεσις, εως, ἡ generatio) origo, nativitas. Βίβλος γενέσεως Liber de orginibus—*Cartea originilor.* Sau, dupre alţiı. Genealogia, catalogul neamuluı luı Iisus Christos.

Genealogia Domnuluı Christos se dă de doı Evangelişti, Mateiu şi Luca, carii se par a se contraḑice în espunerea acestuı subiect. Acésta paruta contraḑicere vine de acolo ca Evangelistul Mateiu, carele a scris pentru evreı, n'a putut sa dea decât genealogia prin linia barbatésca, în conformitate cu legea Mosaica, prin Iosif parutul parinte natural al Domnuluı; pe cand Evangelistul Luca, scriind evangelia sa pentru un Roman, n'a avut necesitate sa observe nimic-alta decât faptul curat cum s'a întêmplat; şi de aceea El da genealogia Marieı, din carea singura s'a nascut Domnul Christos dupre trup.

Un cuvênt va fi de ajuns pentru a justifica genealogia sântuluı Mateiu.

Era ca lege la Ebreı ca numindu-se familia unuı barbat sa se desemne în acelaşı timp şi cea a soţieı sale, pentru ca în genere femeile trebuia să se marite dupa un om din tribul lor şi din familia lor (vedı Numere 36, 8), şi maı ales când aveau moşteniri de pamênturı dela parinţiı lor. Maı mult înca, dupre legea Iudaica, barbatul este moştenitoriul femeeı sale, şi copiiı se numera în tribul tataluı lor; cacı deşi fórte rar, dar se vedea şi asemine casurı ca barbatul şi femeea luı sa fie din diferite triburı. Aşa, Elisabeta soţia mareluı preut Zacharia era vara cu sânta Fecióra, cu tóte ca acésta aparţinea tribuluı luı Iuda. Un lucru nu trebue sa ni scape din minte: Sa scie ca în timpiı din urma a existenţeı politice a Iudeilor, puterea temporala era adese orı în mânile preuţilor. Maı ales Arhiereiı, pentru a capata o maı mare consideraţie, cauta aliança caseı luı David. De aice vine ca Talmudul vorbeşte adese orı de *Fete israelite însoţite cu Preuţı—leviţı.* Şi pentru nişte aseminea casatoriı mixte nu se întimpina nicı o greutate, fiind ca copiiı întrau, precum am ḑis, în familia şi condiţiunea parinteluı lor. Nu era însa tot aşa când un barbat din casa luı David ar fi voit sa se casatorésca afara din familia sa; cacı naţiunea gelósa de a pastra în tóta curaţia sângele regal al luı David, al acesteı dinastiı care facea gloria eı, şi acareı restabilire Iudeiı o cer necontenit prin rugaciunile lor; naţiunea, ḑic, s'ar fi opus la asemine casatoriı. Sântul Mateiu dar, pentru a da Iudeilor genealogia luı Iisus Christos li pune sub ochı linia pogorîtóre a Sântuluı Iosif. Era de ajuns dar a demonstra ca acesta se privea ca barbat al Marieı *din carea* s'a nascut Iisus; şi din acésta urma fireşte ca Iisus, dupre sânta sa umanitate, sa fie fiiu al luı David, pentru ca muma sa *Sânta Fecióră* era soţiea luı Iosif, care se pogora din David, prin ramura luı Solomon; şi ea însaşı se pogora tot din David, prin ramura luı Natan, dupre cum se arata la S. Evangelist Luca.

Vers. 16. Numele de *Christos* este grecu, şi însémna *Uns*; el respunde numeluı ebreu *Mesia*, nume pe care Iudeiı l'au dat tot-déuna Mântuitoriuluı. Iisus Christos se numeşte ast-fel pentru ca este în adever *Unsul Domnuluĭ*, fiind consacrat de însaşı divinitatea.

Vers. 18. Verbul grecu συνελϑεῖν, dela συνέρχομαι (a se aduna) însémna: *a se învoi să locuească într'o casă.*

Vers. 19. Iosif logodnicul Marieı, fiind de o natura blânda, fiind bun şi f ra reutate, n'a vrut sa uzeze dea dreptul ce-ı da legea (a doa lege 22, 23 24) de a o denunţa la judecatorı, spre a fi ucisa cu petre, pentru infidelitatea ce presupunea în ea.

Vers. 25. Cuvêntul *a cunósce* se intrebuinţéza în limba evreésca spre a esprima unirea naturala a barbatuluı cu femeea.

Cuvêntul *pănă,* în limba ebreésca, are şi însemnarea de *pentru tot-déuna.* Exemple : Facere 8, 7. Iov 27, 5. Iisus Navi 5, 9. Isaia 22, 14. Mat. 28, 20.

Intaiu-născut (Πρωτοτοκος) sa i-a în însemnare de *unicul născut, nascut prin escelinţa, născut într'un chip supra-natural;* iara nici cum in sensul ca Maica Domnului ar fi mai nascut dupa aceea şi alţi copii.

CAPITULUL II.

Capitulul al doilea a Evangelistului Mateiu se desparte în trei părţi.

In partea întaia până la versul 9, se vorbeşte despre sosirea Magilor şi diferitele convorbirĭ ce au avut eĭ în privirea de curênd nascutuluĭ Mântu'tor, cu locuitorii Ierusalimului.

In partea adoua, dela Vers 9 şi până la 13, se descrie sosirea Magilor la Betleem, adorarea luĭ Iisus Christos, şi întórcerea lor îndarat.

In partea atreia, dela vers 13 şi până la capet, se istoriseşte despre fuga lui Iosif în Egipet, pòtrivit ordinuluĭ espres din partea lui Dumneḑeŭ, şi cruḑimea cea mare a luĭ Irod esprimată în uciderea pruncilor.

NOTIŢE.

Vers. 1—2. Numele de *Mag* se da (la Perşi mai-cu-séma) ómenilor înveţaţi : Filosofilor, Naturaliştilor, Medicilor, Astronomilor, etc. Ei veniau din Arabia Deşérta, din partea despre Eufrat. S'a putut conserva în acésta parte tradiţiunea despre profeţia lui Balaam, carele anunţase venirea lui Mesia sub emblema unei stele care avea sa resara din Iacob (Num. 24, 17). Steaua care se arata era dar ca un semn a celei preḑisa de Balaam ; ea era dupre tóta probabilitate un Meteor luminos. S. Ión Chrisostom crede a fi fost un ânger, care îmbracase forma stelei.

Vers. 3. Irod şi Ierusalimitenii s'au turburat gândindu-se la sguduirile politice ce póte sa produca aretarea în mijlocul lor a lui Mesia ; mai ales că înţelegea împeraţia lui Mesia o *împĕrăţie tem-*

porală și nu *spirituala*; și mai ales ca Irod care usurpasa tronul, se temea fórte de o detronare.

Vers. 4. Sub nume de Arhierei se înțeleg aice capiteniile celor doue-deci și patru clase în care erau împarțiți Leviții, înca din timpul lui David; precum și preutul cel mare.

Vers. 5—6. Profeția lui Michea (5, 2) se înțelege așa: „Vitleeme! cu tóte ca ești așa de mic și neînsemnuat, încât nu numeri nici o mie de barbați, din tine însa va eși ducele ducilor (Mesia, Mântuitorul)".

Vers. 7—8. Irod, temêndu-și tronul, își propune sa nimicésca cu ori ce preț pe Christos, parutul contrariu al seu, și spre acésta întrebuințéza mai întaiu viclenia, și apoi despotismul și crudimea.

Vers. 11. In darurile aduse de Magi unii esplicatori înțeleg simbolic *onórea împĕrătésca*, cea *Dumnedeéscă* și *natura umană* a lui Iisus Christos.

Vers. 15. Evangelistul citéza profeția lui Osie 11, 2), ca cetitorii sei să nu se scandaliseze ca Mesia a petrecut într'o țéra pagână.

Vers. 17—18. Locul citat aice, este din Ieremia (31 15), unde profetul representa pre Rachila plângênd captivitatea fiilor sei, prin Navuchodonosor la Babilon; Evangelistul nu-l aduce decât spre asemenarea durerei cei mari, de care fu cuprinse mamele copiilor uciși de Irod.

Rama, un oraș din tribul luĭ Veniamin: Prin acest oraș au trecut Iudeiĭ, când mergea în șerbia-Babilonica.

Rachila, muma lui Iosif și Veniamin era îmormêntata aprópe de acest oraș (Facere 35, 17—19).

Vers. 23. Cuvintele citate de Evangelistul în acest verset, nu sunt ale unui profet anume, ci ele rapórta privirile tuturor profeților la starea înjosită a Mesieĭ, locuind în *Nazaret* și urît ca un *Nazarinean.*

Unii cred ca evangelistul ar fi avut în videre acéstă profeție a luĭ Isaia: *Eși-va o odraslă din rădăcina luĭ Iesé, și o* **flóre** *se va scula din trunchiul seŭ.* Cuvêntul **flóre** se esprima în ebreește prin **Netzer**, din care dupre ei, s'ar deduce numirea de *Nazoreŭ.*

CAPITULUL III.

Capitulul III a Evangelistuluĭ Mateiŭ se desparte în 3 parțĭ: partea întăia dela vers. 1, până la al 7; adoua dela vers 7 pâna la 13; și atreia dela vers 13 până la capĕt.

In partea întaia se propune istoria luı Ión Botezatorul;

In partea adoua, învĕţatura sa;

In partea atreia se istorisesçte despre botezul Mântuitorului şi aratarea Sânteĭ Treimı la Iordan.

NOTIŢE.

Vers. 1. Intre deşerturile Palestinei, de care se face menţiune în Scriptura, sunt cele urmetóre:

Deşertul Iudeĭ, numit aşa pentru ca se începe de pe teritoriul acestuı trib. Acesta este deşertul acel întins, carele se începe dela poliţia *Tecuea* şi se întinde prin Arabia petrósa până la Golful Persic.

Deşertul Engadi, spre ţermul occidental al mareı Mórte.

Deşertul Zif, *Maon*, al *Carmiluluĭ*, al *Tecueĭ*, al *Jerichonuluĭ* şi acel de *Bethaven*.

Vers. 3. Isaia (40, 3) pronunţase aceste cuvinte vorbind literal despre eliberarea Iudeilor din captivitatea Babilonica; acéstă eliberare era figura libertaţeı ce fiiul luı Dumneḑeu avea să aduca neamuluı omiuesc. Iudeiı se aştepta ca Ilie să vina în persóna şi sa prepare caile luĭ Mesia; dar fu trimis Ioan Botezatorul, în spiritul şi puterea luı Ilie, spre a preceda întaia venire aluı Iisus Christos, dupre cum Ilie în persónă are sa precédă adoua sa venire.

Vers. 4. Vestmintele sântuluı Ión erau fórte simple, dintr'o materie facută din perı de cămilă, de o colóre închisă, cam cenuşie (Veḑı 4 împ. 1, 8).

Mâncarea luı era acride (locuste) şi miere selbatecă. Locustele sunt o mâncare comuna de care se servesc şi până astă-ḑı locuitoriı saracĭ, a maĭ multor ţerĭ din orient.

Mierea selbatecă era maı fără gust şi maı puţin dulce decât cea de albine; daca nu cum-va se înţelege sub acest nume sucul de mesteacan cu care şi la noı se servesc locuitoriĭ de munte.

Vers. 7. Numele *Fariseu* vine dela cuvêntul ebreu *Paraş*, a deosebi, pentru ca aceştĭ sectanţı se aretau maı sânţı, maı *deosebiţĭ* de alţĭ ómenı; cu tóte ca numaı în formă, eara nu şi în fapte.

Vers. 9. Aceea ce caracteriséza pe cine-va nu este naşterea, nu sunt virtuţile stremoşeştı, ci faptele propriĭ, prin care se face demn de nobleţă şi numele cel bun pe care i l-au lăsat stremoşiĭ în moştenire. Alt-fel, cel ce se ḑice nobil, va perde nobleţa sa şi o vor

lnă alţii, carii mai înainte se considerau de nimica, de nici un merit (ca nişte petre). Póte Dumnedeu prin urmare să redice in locul Iudeilor pe păgâni; póte să facă din ei adevăraţi fii ai lui Avraam, îndată ce ei vor îmbrăţişa şi vor ţinea cu st· tornicie credinţa patriarchului, imitând şi viaţa lui cea îmbunataţita.

Vers. 10. Iată securea zace la rădăcina pomilor. A sosit timpul ca omul sa se judece nu dupre vorbe, ci dupre fapte; a sosit timpul ca arborele nefructifer sa se taie.

Vers. 11—12. In aceste versuri se cuprinde mărturia dată de Ioan Botezătorul în favórea lui Iisus Christos, declarând în faţa poporului ca nu este El Mesia, ci ca este înainte-mergetoriu aceluia. A purta încalţamintele este la orientali îndatorirea celuĭ mai de jos dintre şerbĭ, şi Ioan se considera ca ast-fel în raport catre Mesia. Apoi pentru a areta că Iisus Christos il întrece întru tóte, însémna cele mai înalte însuşiri ale lui : însuşirea de *Regenerator al lumeĭ* şi pe cea de *Judecator al lumeĭ,* care sunt în totul divine.

Vers. 15. Ca Mântuitoriu lumei, Iisus Christos trebuia sa fie în tóte model de dreptate de virtute, prin urmare şi în privinţa *umilinţeĭ*, şi de acéea dice botezatorului seu : *lasă-mĕ*, nu me respinge dela botezul teu, ca aşa se cuvine sa fac · pentru ca să recomand lumei *botezul cu apa* că mijlocul ales de Dumnedeu pentru curaţirea şi sânţirea corpului, şĭ *umilinţa* ca singurul mijloc prin care sa regeneréza spiritul. Numai umilinţa agoniseşte şi păstréza în spirit darurile charice.

CAPITULUL IV.

Capitulul IV al Evangelistului Mateiu se desparte în treĭ parţĭ :

In partea întaia, dela vers. 1 până la 12, se vorbeşte despre postul, ispitirea în pustie şi victoria purtata de Domnul asupra ispititorului.

In partea a doua dela vers. 12 până la 17, se tratéza despre captivitatea lui Ioan şi retragerea Domnului in Capernaum.

In partea a treea dela vers 17 până la capĕt, se vorbeşte despre predicarea pocainţei, chiemarea a patru discipuli la apostolat, şi despre câte-va minuni sevêrşite de Iisus Christos.

NOTIŢE.

Vers. 1. Iisus a mers în pustia Ierichonuluı, în departare de Ierusalim ca la treı mile, condus fiind de Spiritul luı D-ḑeu.

Vers. 2. A ajunat ca şi Moisi 40 ḑile (Eşire 24, 18; 34, 28. A doua lege 9, 9, 18); ca şi Ilie (III Imperaţı 19, 8).

Vers. 4. Veḑı A doua lege 8 3. Textul se póte traduce: *Dar şi cu tot ce place luĭ Dumneḑeu să-ĭ dea spre hrana.* In ebreeşte vorba *cuvênt* să ıea adese-orı pentru *lucru* (Veḑı Mat. 15, 23.

Vers. 5. Sub nume de *aripa bisericeĭ* se înţelege acoperemêntul plan al atenanţelor templuluı. Este deja cunoscut şi în deprindere la tóte popórele, ca la o serbare mare mulţimea se gramadeşte cum póte; mulţı se urca şi pe acoperemintele caselor ca sa póta privi maı bine parada sau ceremonia. Nu se înţelege literal ca diavolul a dus forţat pe Iisus pe aripa bisericeı; ci el însuşı s'a dus însoţit de diavolul care avea aparenţa unuı visitator sau calator.

Vers 6, 7. Diavolul citéza cuvintele din psalmul 90 vers. 11—12, la care Mântuitorul respunde cu cuvintele din A doua lege 6, 16.

Vers. 10. Cuvêntul *Satan* însamna *revoltant* sau inimic a tot binele. Citînd cuvintele din A doua lege (6,13), Iisus Christos nu citéza însuşı textul, ci numaı esenţialul.

Vers. 12—16. Evangelistul aduce o noua dovada despre dumneḑeésca trimiseciune aluı Iisus Christos, din profetul Isaia, cap. 9, vers. 1, 2. — Cuvêntul ebreesc *eber*, tradus prin grecescul πέραν, însamna nu numaı *de ceea-parte, pasageriu*, ci şi *lângă, aprópe de;* aice trebue a se lua în însemnarea acéstı din urma.

In lature şi în umbra morţeı, adica *în cea maĭ complectă ignoranţă.*

Vers. 19. A vêna, a pescui însémna metaforic: *a aduna, a dobândi următorı ascultatorĭ.* (Ioan 1,35—42. Marc. 1,16—20. Luc. 5,1—11.

Vers. 25. Decapolis era o provincie de cea-parte de Iordan în tribul Manasi, locuita cea maı mare parte de pagânı.

Sub *partea cea dincolo de Iordan* se înţelege *Perea.*

Insemnarea cuv: dreptate.

1. *Dreptate* însamnă cea maĭ înalta perfecţie (Evreĭ 5,13).
2. *Dreptate* însamna *virtute* (Mat. 5; 6, 10, 20; 6; 1, 33; 21, 32.

Rom. 10, 6. 6; 13, 18, 19, 20; 8, 10. Ebr. 1, 9; 11, 33.

Rom. 3, 5; 1, 17. 3; 21, 22, 25, 26; 10, 3. 4, 3, 5, 9, 22.

Rom. 4, 6; Ebr. 11, 7. Mat. 3, 15).

3. Dreptate însamnă *justificare, îndreptare, împĕcare* a omuluĭ cu Dumneḑeu.

(Rom. 9, 31; 10, 4; Gal. 2, 21; 3, 21, 5. Rom. 10, 3. 5; 17, 21).

4. Dreptate însamna și *justiție*, dupre însemnarea gramaticală a acestuĭ cuvênt, în limba română. (Fapt. 17, 31; 24, 25. Rom. 9, 28. 14, 17. 1 Tim. 6, 11. 2 Tim. 2, 22. Apoc. 19, 11. Ebr. 7, 2).

Innocentie Ploeşténu.

PSALMUL XI.

(Urmare; vedĭ No. 3, anul al XI-lea.

VERS. 1.

Mântueşte-mĕ Dómne, că aŭ lipsit cel cuvios, că s'au împuţinat adevĕrurile de către fiiĭ omineştĭ.

Sufletul acestuı psalm este o plângere aluı David, asupra vicleniei şi reutaţeĭ ómenilor. El opune acestor viţii speranţa în D-ḑeu. Interpreţii rapórtă acest psalm sau la persecuţiunea ce încerca David din partea luı Saul, sau la acea din partea luĭ Absalon, sau la starea Iudeilor apasaţĭ de Babilonenı în timpul captivitaţeı. Ceĭ vechı îndecomun înţeleg de Is. Chr. victima a furieı Iudeilor în timpul patimilor sale.

MEDITAŢIUNĬ.

Textul ḑice: *Mântueşte, Dómne, pentru că ceĭ dreptĭ lipsesc de pre pămĕnt.* Cred că este ceva sublim în acest cuvênt, *mântueşte.* Profetul cere, că Domnul să nu pérḑă neamul ominesc. Se pare ca, fiind-că sânţenia pere de pre pămênt, acesta e ca un naufragiŭ universal de care trebue să ne temem. Dar cum nu va peri, când adevĕrul, buna credinţă se clăteşte pintre ómenĭ? Tot credinciosul trebue să fie atins de ceia ce ḑice aicĭ profetul. Sânţenia se stinge, adevĕrul se nimceşte, şi în care secul maĭ mult decât într'al nostru se adevereşte acéstă plângere? Adevĕrul se pare a fi înlăturat, adevĕrul în dogmă, adevĕrul în morală şi adevĕrul în conduita. Tóte aceste adevĕrurĭ încérca contradicţiunĭ fară număr. Adevĕrul tĕŭ

cu tóte aceste va exista; Biserica ta nu va peri nici-o-data. și tot-déuna recunósce acest adever. Dar acésta nu e de ajuns pentru mântuirea mea. Adevĕrul care lucește în spiritul meu va servi a cunfunda falsitatea care stăpânește inima mea. Iubesc adevĕrul ce mi se propune pentru ce n'ași iubi adevĕrul ce'mi ḑice a practica? Adevĕrul este Iisus Christos; deci sa-mi iubesc pre Iisus Christos în purtarea mea, cum îl iubesc în învĕțaturile sale? O adevĕr necreat, te ador te îmbrațișez; alunga din sufletul meŭ întunericile patimilor mele. Acestea sunt conducĕtorĭ, amăgitorĭ, stapânĭ aĭ minciuneĭ, amici rĕutăcioșĭ.

VERS. 2.

Deșarte aŭ grăit fieşte-care către vecinul sĕu · buze viclene în inima; şi în inimă au grăit rele.

Textul ebreu ḑice : *Eĭ aŭ vorbit cu buza linguşireĭ; aŭ vorbit în inima şi în inima lor.* Este un ebraism destinat a exprima duplicitatea inimei. Traducerea nóstra conserva acest mod de vorbire. Cât despre *buza linguşirei*, traducerea nóstra o exprima prin *buze viclene,* carè este acelaşi lucru, faţa fiind nedespartita de linguşire.

MEDITAŢIUNI.

In acésta expresiune este un mare sens: *Eĭ au vorbit în inimă și în inimă;* însamna ca fațarnicul vorbește ca cum ar avea două inimĭ, una în pept și alta în gura. Creatoriul nu ne-a dat decât o inima, adica un suflet, unde se forméza gândurile și gura este destinată numai de a vesti aceia ce sufletul ḑice în sine însuşĭ. Minciuna prin urmare este contrara legei naturale. Daca toţĭ am fi curaţi cu spiritul și am putea ceti în gândurile nóstre reciproce, n'ar maĭ fi minciuna, și n'am amagi nici-odata pre nimene; dar în necesitatea de a vorbi cu alţĭ ómenĭ, gura trebue tot-déuna sa urmeze vorbireĭ inimei, și nu cred sa fie vr'o excepţiune la acésta regula, cu tóte că

este aşa de des combătută în faptă. Cu tóte acestea nu trebue să fim presupuelnici în privirea altora şi ai taxa de făţarnici; Dumnedeu singur este suveran al gândurilor. Nu-mi este permis decât a mě pazi contra înşelăciuneĭ; dar pentru acésta trebue o mare prudenţă şi óre-care experienţă a lumei.

Pentru a nu fi amăgit, trebue a trata puţin cu ómenii. Când nu ai a face cu ei, trebue a-i presupune credincioşi, când a fost amăgit cine-va, nu este un cuvênt că va fi în tot-déuna, dar numaĭ o însciinţare pentru a fi mai cu luare aminte.

VERS. 3 şi 4.

Pierde-va Domnul tóte buzele cele viclene, limba cea mare grăitóre. Pre ceĭ ce au dis limba nóstră o vom mări, buzele nóstre la noi sunt: cine este nouě domn?

In Ebreu se citeşte : *Domnul va distruge tóte buzèle linguşireĭ, limba care dice lucrurĭ marĭ*, de unde se vede că tonul rugător ce-l întrebuinţéza traducerea nóstra, nu este în fond decât o profeţie sau o ameninţare. Prin *limba cea mare grăitóre* înţelegem *limba care se laudă*, pentru că David atacă aici doue feluri de pecatoşi : unii făţarnicĭ, ipocriţi, carii linguşesc sau se prefac în afară, în timp ce inima lor este plină de ură sau de conrupţiune: alţii mândri. obraznici, declaraţi contra adeverurilor religiunei, silindu-se ale distruge prin raţionamentele lor. Alţi interpreţi întemeiaţi pe textul ebreu, unde nu e conjuncţiunea *et* rapórta *limba cea mare grăitóre* la *buze viclene*; ast-fel că făţarnicii şi linguşitorii, de care vorbeşte profetul, sunt în acelaşi timp ómenii cu totul iscusiţi în talentul ce au de a amăgi; sau mai bine ómeni, carii înalţă pre alţii pentru a-i amăgi.

Se pare că versul urmetor se uneşte mai bine cu interpretarea nóstră; căci se ved aici ómeni, carii se pun pe faţă mai presus de consideraţiunile divine şi umane: *limba nóstră o vom mări.* Se póte traduce de asemenea după ebreu : *Vom împuternici limba nóstră.*

MEDITAŢIUNĬ.

Găsesc în aceste doue versuri maĭ multe înveţături:

1. Că nu trebue să fiŭ surprins nicĭ de falsitatea fă-

ţarnicilor saŭ a linguşitorilor seculului nostru, nici de obraznicia nelegiuiţilor carı se rĕdica asta-ḑĭ cu atâta îndrăsnéla contra Domnuluĭ şi a legilor sale. David se plânge de aceleaşĭ excese; şi trebue óre sa ne mirăm? Inima oninésca tot-déuna a fost aceiaşĭ, tot-déuna vrajmaşă adevĕruluĭ şi tot-déuna plină de mândrie.

2. Ca Domnul va sfărâma într'o ḑi aceste *limbĭ viclene*. Dacă nu le pedepseşte într'un chip vĕḑut în lumea acésta, ele trebue sa se témă mai mult de viaţa viitóre. Domnul nu perde nicĭ-odată drepturile justiţieĭ sale, şi îndelunga sa rĕbdare este ca un preludiŭ al înfricoşateĭ judecaţĭ.

3. Ca trebue să reprimez în mine pâna şi primele mişcărĭ de făţarie, mândrie, nerabdare, saŭ órĭ-care alta pasiune ar fi, care ne-ar reconduce le cuvinte linguşitóre, la vătămarea aprópeluĭ, la observaţiunĭ rĕutăciόse saŭ critice asupra religiuneĭ; într'un cuvênt ca se cuvine cu totul a pazi gura, de a o stapâni prin reflexiunĭ şi amintirea de judecata lui Dumneḑeu. Instrucţiunea st. Ap. Iacob asupra greutaţeĭ de a stapâni limba, este minunată: de m'aşĭ fi ocupat eŭ în téta viaţa mea de acésta. aşĭ fi înlaturat un numĕr infinit de defaimărĭ, nerĕbdare, uşuratate, imprudenţă, necuviinţă, superfluitate. Ce sunt eŭ o D-ḑeul meŭ? Limba mea a fost, cum ḑice profetul, un isvor general de nedreptate.

VERS. 5.

Pentru necazul sĕracilor şi suspinul nenorociţilor, acum mĕ voiu scula, ḑice Domnul: pune-mĕ-voiu întru mântuire, îndrăzni-voiu întru el.

Ebreul ḑice: *pentru devastaţiunea sĕracilor;* este tot acelaşi sens. Finele versului este tradus în trei felurı de ebraiştĭ; uniĭ ḑic: *îĭ voiu da mântuire, saŭ îl voiu scăpa de acel ce suflă asupra luĭ.* Alţii ḑic îl voiu scapa de acel ce-i tinde curse; alţi traduc voesc a-l scapa, pentru ca să se înveţe a spera în mine. Şi în aceste treĭ traducerĭ au suplinit multe cuvinte; caci ebreul este cuvênt dupa cuvênt: *Voiu pune întru mântuire, el va sufla asupra luĭ.*

Tótă dificultatea este în cuvêntul *Iafia*, care însamnă în adevĕr:

a suflat, dar însamna în acelaşı timp *a sufla cu libertate*, cu forţa; şi se iea în loc de a *vorbi*, acésta este însemnarea celor maı bunı lexicologiştı; şi Septuaginta care pune: παῤῥησιάσομαι, se pare ca a cetit *Hofia*, a putut lega cu *voiu mântui*, ceia ce este maı natural şi maı cu şir. Ebreul ar putea fi dar tradus: *Mĕ voiu scula, ḑice Domnul, pune-voĭ în mântuire, Domnul va lucra acésta cu libertate* sau maı bine suplinind pronumele relativ (adese orı omis în ebreu se va ḑice: *Eu voiu pune în mântuire pre acel, care va lucra cu libertate contra luı.*

MEDITAŢIUNĬ.

Póte ca nu este nimic maĭ des repetat în psalmĭ de cât protecţiunea, care se dă sĕracilor, nenorociţilor, scârbiţilor, maı ales acelor, carıı sunt opresaţı de inimicĭ puternicĭ. Şi Evangelia adaugă înca la acésta. Is. Chr. a ḑis: *Fericiţĭ ceĭ ce plâng cà aceia se vor mângâia.* Trebue decĭ, ca toţĭ nenorociţiĭ, cariĭ nu aŭ rabdare, carıı murmura sa aiba puţină credinţa; şi înadevĕr acésta puţina credinţa e care face disordinea şi rĕutatea condiţiunilor poporuluĭ de jos. Eĭ sufer seceta, fómea, setea; sunt espuşĭ la violenţa a o mulţime de ómenı carı-ı o-priméza; eĭ sunt obligaţĭ de a lucra mult pentru a nu cadea în cea maĭ înspăimântatóre miserie. Acésta posiţiune este nenorocita; dar daca aceştĭ nenorocıţĭ ar avea credinţa, eĭ ar bine-cuvênta sórta lor, în loc de ase tângui şi a murmura; eĭ ar spera în protecţiunea Domnuluĭ, care nu ĭ-ar parăsi în acésta lume, şi care le reservă tóte mângaerile cereştĭ în viéţa viitóre.

VERS. 6.

Cuvintele Domnuluĭ, cuvinte curate, argint cu foc lămurit, ispitit pămêntuluĭ, curăţit de şepte orĭ.

Profetul voeşte să ḑica, că promisiunile luı D-ḑeu sunt prea sigure, şi se serveşte, spre a dovedi, de comparaţiunea unuı metal ca argintul, ce l-a încercat prin foc şi curaţit până de şepte orı. Dupre Ebraiştı, cuvênt după cuvênt în ebreu este: *cuvintele Domnuluĭ sunt cuvinte curate, argint topit în óla de pământ, curăţit până de şepte orĭ.*

MEDITAŢIUNĬ.

Cuvêntul ómenilor este supus la atâtea excepţiuni, schimbari, evenimente, care-l schimba sau îl alteréza, ca nu se póte încrede cine-va în totul. Eu presupun omul cel maĭ sincer, cel maı drept, cel maı constant şi cel maĭ credincios în promisiunile sale, îl presupun chiar tot-déuna în stare de ale împlini, mórtea îl rapeşte, ce va deveni cuvêntul sĕu? Dar chiar fara acest eveniment contra caruia nu póte ase feri nimene, cine póte dispune de memorià, de voinţa, de puterea acelor carii promit? Numaı D-ḑeu este tot-déuna credincioş cuvêntuluı sĕu, pentru că numaĭ singur este adevĕrul, este stapân al timpurilor şi al evenimentelor; în fine ori-care ar fi întinderea promisiunilor sale, el este tot-déuna gata a da maĭ mult decât a promis. Nenorocirea ómenilor este, ca eĭ se încred maĭ mult în cuvêntul protectorilor şi al amicilor lor decât în aluĭ D-ḑeu; eĭ ar voi sa cunósca isvórĕle înţelepciuneı divine în împlinirea promisiunilor sale; Providenţa li se pare un cuvênt lipsit de sens şi un razim fără fundament; eı se încred maı mult în eı înşiĭ şi în aseminii lor şi nicı-odata în D-ḑeŭ. O Dómne! ori-cum fie de alţii şi de rĕtacirele lor în raportul providenţeĭ, eŭ o recunosc, şi am încercat-o de o mulţime de orĭ darnica şi magnifica în privinţa mea. Revarsa bine-facerile tale, daruindu mĭ unicul bine ce-l doresc; de a nu fi luat din acéstă lume fara a te fi iubit, şi fara sa mĕ fi pocăit de greşalele mele.

VERS. 7.

Tu Dómne ne veĭ păzi şı ne veĭ feri de neamul acesta şi în véc.

Ebreul ḑice cuvênt dupa cuvênt: *Tu Dómne veĭ pazi şi veĭ apăra de neamul acesta în véc*; şi asupra acestuia ebraiştii se împart; uniĭ rapórta aceste cuvinte la cuvintele luı D-ḑeu; *Dómne tu veĭ păzi cuvintele tale, cuvêntul tĕu.*

Cei LXX au cetit pronumele *nos* în amân loue partile, unde se scie ca în ebreu este puţina diferinţa între pronume în privinţa literilor; dar ori cum ar fi, sensul este iaraşi fórte bun, şi daca David a ḑis: *Tu ne vei pazi, şi ne vei apara* s'au pus şi el şi amicii sei în numerul seracilor şi a nenorociţilor din versul al cincilea; prin urmare nici o diferinţa între sensul textului şi acel al traducerei.

Când el ḑice ca Dumneḑeu îl va pazi şi pre nenorocit, de neamul acesta el înţelege neamul celor rěi, faţarnici, mândri, de care au vorbit la începutul psalmului. Is. Chr. s'au servit adese-ori de acest cuvênt *neam*, pentru a însemna pre Iudeii necredincioşi, Farisei hypocriţi.

MEDITAŢIUNĬ

Dreptul persecutat trebue a avea neîncetat acest sentiment in spiritul şi în inima sa; Domnul nĕ va conserva, ne va proteja, fie în timpul present, fie in eternitate. Nu mĕ tem de nimic sub protecţiunea sa; providenţa sa este maĭ întinsa decât rĕutatea ómenilor.

VERS. 8.

Imprejur necredinicioşii umbla, după inălţimea ta ai îmulţit pre fiii omineşti

Sensul acestui vers, ast-fel cum se vede aici, este ca cei rei umbla împrejur neîncetat pentru a persecuta pre ceĭ mici şi seraci; dar ca D-ḑeu prin înalta sa înţelepciune îmulţeşte pre fiii ómenilor, pentru ca cei rei sa nu distruga neamul omineso. Grecul de ordinar ḑice în adoua parte a acestui vers, dupa înalţimea ta, ai dat fiilor omineşti adica noua) o lunga durata (adica eternitatea : ast-fel explica Theodoret.

MEDITAŢIUNĬ

Din acest vers trag nişte urmari prea importante.

1. Impioşii nu încetéza de a încunjura pre ómenii drepţi şi carii se tem de Domnul, ei se silesc a-i oprima, dar curênd saŭ mai târḑiu aceşti drepţi vor fi înalţaţi. Cu cât sunt maĭ mult persecutaţi pre pămênt, cu atâta sórta

lor e de dorit. *Fericiţi*, ḑice Is. Chr. *aceĭ persecutaţĭ pentru dreptate, că alor este împcrăţia cerurilor.*

2 *Impioşiĭ devin maĭ numeroşĭ şi maĭ îndrăsneţĭ cu cât înjosirea ĭa avênt pintre fiĭ ómenilor.* Impioşiĭ nu datorеsc succesul lor decât manierei jóse şi rĕutaciόse cu care gândesc ómenii. Ei gasesc lumea cufundată în dragostea bunurilor pamênteşti, cu totul ocupaţĭ de averea şi placerile lor, fara gust pentru obiectele vieţei viitóre, fara a întrebuinţa rugaciunea, fara a-se întórce catre D-ḑeu; ei aleg acest moment pentru a îndrepta atacurile lor contra religiunei, pentru a distruge principiile, care remân în spiritele distrase, uşóre, neconsiderate; succesul este fară greş. Eĭ arata tot aceia ce voesc ómenilor carora le place a înclina catre pamênt.

3. ˘n fine Impioşii pun tóte silinţnţile pentru ase duce sufletele; dar Domnul este mai puternic decât ei, şi cu tóte ca fac multa risipa în câmpul parintelui de familie, D-ḑeu îmulţeşte, dupa privirile înţelepciuneĭ sale, fructele mântuireĭ. Sufletele, care sunt ale luĭ devin maĭ infocate, şi repara insultele facute gloriei sale prin abundenţa faptelor bune şi prin vivacitatea amorului lor.

Gherasim Piteşténu.

CRONICA BISERICEASCĂ

(Urmare. Vedı N. 3 anul XI).

Biserica din Georgia.

Poporul georgian este unul din cele maı vechĭ, și maĭ renumite popóre și tot odata unul din acele popóre, care aŭ îndurat și îndura cele maĭ multe nenorocirĭ. Georgianiĭ aŭ avut un regat puternic, care cuprindea actuala Caucazie, parte din actuala Persie, și parte din actuala Turcie asiatica. Din regiĭ georgienĭ ceĭ maı însemnațĭ aŭ fost Vachtang, Gorgaslan, regina Tamara, în timpul cărora regatul Georgieĭ era în înflorire ; aceste persóne și până acum sĕ menționézǎ în cântecele poporuluĭ georgian. Georgieniĭ, în tot periodul vieţeĭ lor de stat, s'aŭ luptat necontenit cu felurite popóre barbare, care făceaŭ invaziunĭ neîntrerupte asupra Georgieĭ; aŭ fost puţine momente, când Georgieniĭ trăeaŭ în liniște. Posiţia geografică a Georgieĭ a contribuit fórte mult la astfel de stare a ţereĭ, fiind situată între marea Caspică, marea Négră, munţiĭ Ararat, munţiĭ Caucaz, Georgia era în calea feluritelor popoare, care treceaŭ din Asia în Europa. In fine, după ce 'șı-aŭ epuisat tóte forţele lor în luptele cu Turciĭ, Persiĭ, Tătariĭ, Turcomaniĭ, și populaţiunile selbatice din munţiĭ Caucaz, Georgieniĭ, de alor bună voe, s'aŭ

anexat la Rusia, la anul 1783, în timpul Ecaterinei a II (1762 — 1796), şi actualmente Georgia face parte integranta din imperiul Rusieĭ, fiind împarţita în guvernamêntele de Tiflis, Cutais, Suchum, Vladicaucaz, avênd aceleaşĭ drepturi şi privilegiĭ, ca şi cele-lalte provincii din Rusia, iar privilegiile acordate de Suveranii ruşi Georgienilor înainte, acum s'au abrogat cu totul.

Christianismul, sub forma ortodoxieĭ, s'a introdus în Georgia în seculul al IV. La anul 318, în oraşul Mtzecht (în actualul guvernamênt de Tiflis) s'a pus începutul ierarchiei Georgiene, carea pâna la anul 541 depindea de patriarchul din Antiochia. La acest an biserica din Georgia a devenit archiepiscopie autocefala, ĭar de la anul 950 — patriarchat. Autocefalia bisericei din Georgia a fost recunoscuta de tóte bisericile ortodoxe din Orient. „Catholicosul,“ séŭ patriarchul Georgiei, ca autocefal, á asistat la sinodul al VI-lea ecumenic din anul 680. La anul 1783, când regatul Georgieĭ de buna-voĭe s'a anexat la Rusia, „Catholicoşii“ bisericei ortodoxe din Georgia aŭ fost numiţi membri aĭ st. Sinod administrator permanent al tuturor Rusiilor, şi de atuncĭ biserica din Georgia a perdut óre-cum autocefalia sa, şi acum este pendenta de biserica Rusa.

Sinodul bisericeĭ ruse n'a nimicit autocefalia bisericei din Georgia pâna la anul 1811. La anul 1790 dupa mórtea catholicosului-patriarchuluĭ Antoniŭ I (fiŭ al ultimuluĭ rege al Georgieĭ), pe tronul din Mtzecht s'a suit Antoniu II, carele se intitula catholicos şi patriarch al Mtzechului, Iberieĭ, Cartali-

nieĭ şi Cachetieĭ. La anul 1811 Georgia s'a unit cu totul cu Rusia, şi, pentru consideraţiunĭ politice, primul prelat al bisericeĭ georgiene s'a numit exarh al st. Sinod rus în Georgia. Catholicosul Antoniu II la 10 Iuniŭ 1811 a fost trecut la pensie, desemnându-i-se locul de retragere în Mosqua, şi primul exarh în Georgia a fost Mitropolitul Varlaam Eristov, de origina georgian; acesta n'a pastorit mult biserica georgiana: la anul 1817 el a fost trecut la pensie, retras fiind în Mosqua. La 1817 s'a numit exarh în Georgia Mitropolitul Theofilact Russanov, fost archiepiscop de Riazan, rus de origina. Acesta s'a purtat fórte violent cu Georgieniĭ, nesocotind nimic din drepturile, prerogativele, tradiţiile, caracterul Georgienilor, şi a murit, dupre cum se ḑice, otravit de Georgieni, cariĭ eraŭ desperaţi de purtarea luĭ. Dupĕ el aŭ fost exarchĭ în Georgia numaĭ ruşĭ: Mitropolitul Ionà Vasilievsky, archiepiscopul Moise Leontovicĭ, archiepiscopul Eugeniŭ Bajanov, mitropolitul Isidor Nicolsky (1844—1858), archiepiscopul Eusebiŭ Iliinscky, (1858—1877), archiepiscopul Ioannikiŭ Rudnev (1877—1882), archiepiscopul Paul Lebedev de la 1882 pâna acum), şi toţĭ aceştĭ prelaţĭ sĕ distingeaŭ maĭ mult prin a nimici naţionalitatea georgiana, pe când eraŭ datorĭ să conduca turma cuvêntătóre a luĭ Iisus Christos din Georgia la mântuire pe calea adevĕruluĭ, bineluĭ frumosuluĭ, ĭar aceĭa de a „rusifica" pe Georgienĭ, cariĭ sunt ortodoxĭ, ca şi Ruşiĭ, Bulgariĭ, Sêrbiĭ, Greciĭ, Româniĭ — numaĭ în atribuţiile unuĭ prelat

ortodox nu póte intra; unuĭ om de stat tot i s'ar trece acésta, unuĭ om al bisericeĭ însă — nicĭ o data. . . .

In biserica Georgieĭ, ca și în bisericile ortodoxe din Orient, aŭ fost fórte multe eparchiĭ (peste 60), când ea s'a anexat la Rusia: încetul cu încetul eparchiile din Georgia s'aŭ desființat, și actualmente în exarchatul din Georgia sunt numaĭ 5 eparchii, în capul caror se află: I. P. S. *Paul* Lebedev, exarch al Georgieĭ, archiepiscop al Cartalinieĭ și Cachetieĭ, (în Tiflis),—P. S. *Gabriel* Kicodze, episcop al Imeretiei (în Cutais),—P. S. *Iosif* Cepigovsky, episcop al Ossetieĭ (în Vladicaucaz—capitala provincieĭ de Terec), — P. S. *Genadiu*, episcop al Abchazieĭ (în Suchum lângă Marea Négră), — P. S. *Grigoriŭ* episcop al Mingrelieĭ și Gurieĭ, — precum și 2 vicariate, în capul caror se afla P. S. *Alexandru*, episcop de Gory, vicar al eparchieĭ de Cartalinia și Cachetia (în Tiflis), și *P. S. Visarion*, episcop de Alaverd (în Tiflis). Din 7 prelațĭ aĭ Georgieĭ P. P. S. S. Gabriel, Visarion, Alexandru și Grigoriŭ sunt de origină georgienĭ, iar ceĭ-lalțĭ 4 sunt Rușĭ, (adică archiepiscopul Paul și episcopul Iosif și Genadiŭ).

Limba georgiană a fost tolerată în bisericile și șcólele din Georgia până la anul 1882: la acest an, în August, s'a numit exarch al Georgieĭ I. P. S. Paul Lebedev — marele „rusificator“ al Românilor ortodoxĭ din Basarabia, și lucrurile s'aŭ schimbat cu totul cu venirea nouluĭ exarch în Georgia.

Primul lucru al exarchuluĭ Paul Lebedev a fost interḑicerea absolută a limbeĭ georgiene în tóte bi-

sericile și șcólele din Georgia, dupre cum a facut și în Basarabia în timp de 11 anı (1871 — 1882), unde a persecutat în modul cel maĭ grozav tot ce este românesc.. Pentru acésta archiepiscopul Paul Lebedev n'a fost autorisat de guvernul central, ci a făcut din capriciul sĕŭ propriŭ. Vedênd faptele necreștine ale acestuĭ prelat, care nu samĕna a fi om al bisericeĭ, ci demnitar al statuluĭ, maĭ multe persóne de valóre aŭ început o adevĕrată campanie contra luı prin maĭ multe diare importante din Mosqua și Tiflis, patronate de 2 persóne însemnate: în diarul «Востокъ» („Orientul") din Mosqua, redactat de N. N. Durnov, vĕrul generaluluĭ Durnov, președintele societățeĭ slave din Petersburg, aŭ aparut peste 40 articule fórte violente contra activitațeĭ archiepiscopuluĭ Paul în Basarabia și Georgia ortodoxă; cu tóta staruința d. T. I. Filippov, adjutor al ministruluĭ de control, cunoscut prin maĭ multe scrierĭ teologice (canonico-polemice) și prin marele zel pentru popórele ortodoxe din Orient, diarul acesta a fost interdis pentru patru lunĭ, și acum cu totul. Diarul «Современныя извѣстія» („Nuvelele Contemporane"), redactat de N. P. Giliarov, fost profesor renumit la facultatea Teologică din Mosqua, și patronat de renumitul panslavist I. S. Axacov (acum repausat), aseminea a fost interdis pentru o lună pentru atacurile, îndreptate contra acestuĭ prelat; n'a fost oprit și acest diar numaĭ mulțămită prea multeĭ stăruințe a principeluĭ V. A. Dolgorucov, guvernator general al Mosqueĭ, și d. Filippov. S'a constatat, că archiepiscopul Paul Lebedev este puternic

susţinut de comitele D. A. Tolstoĭ, ministru de interne, care a fost 16 anı ministru de Culte şi Instrucţiune, făcênd maĭ mult reŭ bisericeĭ şi şcóleĭ, dupre cum se exprima maĭ multe persóne de distincţiune, precum şi de generalul N. I. Sebeco, fost guvernator al Basarabieĭ 11 anĭ (1871 — 1882), adica când a fost archipastor aci şi archiepiscopul Paul. Chiar la palatul imperial (unde generalul Sebeco acum este în mare trecere) s'a produs o impresie rea de mesurile violente, luate contra Românilor şi Georgienilor ortodoxı, şi ca consequenţa, spre a nu se irita prea mult spiritile, şi aşa destul de aţîţate, ale Românilor şi Georgienilor, în Basarabia s'a numit archiepiscop I. P. S. Sergiŭ Lapidevsky, un om batrân, bun, învețat, care a deschis acele 400 de bisericĭ ortodoxe, care au fost închise de predecesorul sĕŭ archiepiscopul Paul Lebedev, a întors din exil pe toţi Românii, foştı profesorĭ în Basarabia. a permis sa se oficieze serviciul divin în limba româna în tótă Basarabia, s'aŭ înfiinţat 2 tipografiı româneştĭ în Basarabia. . .

In Georgia acum s'aŭ luat acele mĕsurĭ, ca şi în Basarabia : limba georgiană a început a se preda din noŭ în scólele din Georgia, s'aŭ înfiinţat maĭ multe tipografiı georgiene, acum se edaŭ maĭ multe reviste şi ḑiare georgiene, precum „Droeba“, „Mtzkemsy“ în Tiflis, Cutais, Telav, Ozurget etc. La facultatea limbelor orientale a Universităţeĭ din Petersburg sé predă limba şi literatura georgiană de cunoscutul învĕţat d. Zagarelly; predicile (în 3 volume) compuse în limba georgiana de P. S. Gabriel

Kicodze, episcop de Imeret'a, s'aŭ tiparit în Cutais, şi s'aŭ impus de exarchul rus Paul Lebedev tuturor bisericilor ortodoxe din Georgia, toţí profe·oriĭ, diariştiĭ, funcţionarii georgieni aŭ fost întorşi din noŭ în Georgia din localitaţile de lânga Volga, Ural, Don, şi chiar dela nordul Rusieĭ. Directorul seminariuluĭ din Tiflis, care a fost înainte inspector al seminariuluĭ din Kişinaŭ, economul P. I. Ciudetzky, a fost batut de mórte de un elev din clasa VI a seminariuluĭ din Tiflis, pentru că a confiscat dela elev o carte georgiana,—2 óminĭ de mare încredere aĭ archiepiscopuluĭ Paul Lebedev, exarch al Georgieĭ, aŭ fost împuşcaţi ; chiar asupra exarchuluĭ actual aŭ fost 3 comploturĭ. Aŭ venit în Caucazia : d. C. P. Pobedonstzev, ministru de Culte, fost profesor al imperatoruluĭ actual Alexandru al III-le, şi d. V. C. Sabler, director al cancelarieĭ st. Sinod, ambiĭ autorĭ aĭ maĭ multor scrierĭ religióse şi zeloşi aparatorĭ aĭ ortodoxieĭ, spre a constata cele întêmplate, şi chiar principele A. M. Donducov-Corsacov, şeful suprem al administraţieĭ din Caucazia, a spus, ca nu maĭ este de loc cu putinţă a maĭ merge înainte cu mĕsurile luate de exarchul-prea zelos „rusificator“.... Archiepiscopul Paul Lebedev acum este la Petersburg, unde asistă la lucrările st. Sinod administrator permanent al tuturor Rusiilor, unde este membru dela 1882 ; el se teme sa se maĭ întórcă la Tiflis, la turma sa, şi aştéptá cu nerăbdare mórteá mitropoliţilor-Isidor Nicolsky al Petersburguluĭ (născut la 1799) şi al Kievuluĭ Platon Gorodetzky (nascut la 1801), spre a ocupa locul unuia

dintre dênşiĭ, dar ultimiĭ voesc să trăéscă, şi I. P. S. exarch este aprópe desperat, dacă se va întórce la Tiflis ; el primeşte maĭ multe scrisorĭ ameninţătóre; ḍiarul „Telegraful“ din Bucureştĭ a anunţat, că exarchul Paul a şi fost ucis, dar aceĭa nu s'a adeverit, a fost o nouă încercare de ucidere. Este lucru trist de-a se ameninţa archipastorul de ceĭ din turma luĭ, dar ómeniĭ, în disperare, aŭ recurs la ultimul mijloc pentru a scăpa de marele rusificator al Georgienilor şi Românilor.

Atât Georgieniĭ, cât şi Românii ortodoxĭ din Basarabia n'aŭ susţiitorĭ puternicĭ aĭ lor în Petersburg — capitala mareluĭ imperiŭ de la nord. Maĭ tóte familiile georgiene şi române din Basarabia s'aŭ înrusit, şi maĭ mulţĭ representanţĭ aĭ acestor familiĭ aveaŭ când-va mare putere la curtea imperiala : destul să amintim pe principiĭ Dadiany, Bagration, pe Gvritişvily dintre Georgienĭ, — pe Alexandru Scarlat Sturdza [1]), Dimitrie Teodor Dabija, Râşcanu, Cantacuzin dintre Româniĭ basarabenĭ, ca să videm de ce, când trăĭaŭ aceste persóne, Ruşiĭ nu făceaŭ ceĭa,

[1] Alexandru Scarl. Sturdza a fost un mare diplomat şi scriitor distins, zelos aparator al ortodoxiei şi bun patriot român. El a decedat la anul 1854, la Odesa, şi este înmormêntat în satul Manzîr, lânga Bender, în Basarabia. 44 scrisorĭ ale lui catre P. S. Filaret Scriban, episcop de Stavropol, decedat la 1873, şi înmormêntat în Burdujeni, lânga Sucéva, sunt d'o mare însemnatate; ele se vor publica în „Revista pentru Istorie, Archeologie şi Filologie“ a d-luĭ *Gr. G. Tocilescu*; originalele acestor scrisori, dupre încredinţarea d-lui Constantin Erbicénu, profesor la facultatea Teologica din Bucureşti, se afla la onor. d. Dimitrie A. Sturdza, ministru al Cultelor şi Instrucţiunei, membru al Academiei Române.

ce fac acum cu Românii și Georgienii ortodoxi, ca și Rușii. Armenii—gregorieni și catolici—aŭ sprijin puternic în comitele M. T. Loris-Melicov, fost ministru de Interne, armén din Caucazia,—în domnul I. D. Delianov, actual ministru de Instrucțiune, care trăește chiar în curtea bisericei armene din Petersburg,—în generalii Lazarev, Tergucasov etc. Germanii, Finejii, Turcii, Tatarii, Polonii (și în fine tóte naționalitațile neortodoxe din Rusia) sunt incomparabil mai bine tractați de Ruși, decât Georgienii și Românii ortodoxi! La anul 1885 onor. d-l Nicolae Crețulescu, fost prim-ministru, a fost, în calitate de ministru plenipotențiar al României la Petersburg, pus în mare grijă de d. C. P. Pobedonostzev, ministru de Culte al Rusiei, din causa progresului, pe carele l-ar fi facênd catolicismul în România și în genere în Orientul ortodox. D. Crețulescu ar fi rĕspuns: „*Dacă Românii basarabieni ar fi romano-catolici, apoi dênșii și-ar fi conservat naționalitatea, și dacă guvernul român va fi simpatisând propagandei romane, apoi de aceia, că sperézá prin acésta să salveze naționalitatea de înghițirea ei de către Ruși și Slavi*“ [1]).

Cam tot așa s'ar fi exprimat și alte persóne distinse relativ la Românii basarabieni și Georgienii ortodoxi, și étă acésta a pus pe gânduri pe guvernul rus. Intr'adever de ce Rușii nu iaŭ mĕsuri de rusificare contra Germanilor, Finejilor, Polonilor, Arme-

„Современныя Извѣстія“ („Nuvelele Contemporane“, Mosqua, an. 1887 No. 28 din 29 Ianuar st. v., pag. 1, în foiletonul, compus de d. N. N. Durnov, fost redactor al diarului „Востокъ“ („Orientul“ -

nilor etc., cariĭ nu sunt ortodoxĭ (ca şi Ruşiĭ, Georgieniĭ, Româniĭ), şi carii sunt mult maı periculoşĭ pentru Ruşĭ?!... Româniĭ basarabienı şi Georgieniĭ sunt prea blânḑı, prea devotaţĭ Ruşilor, nicĭ odata nu cutéza sa-şı céra drepturile naturale, şi de aceia Ruşiĭ ıaŭ mesurile cele maĭ rigurόse contra lor. Ce sĕ va întêmpla în viitor nu se ştie, dar probabil, ca Georgieniĭ (ca şi Româniĭ basarabienĭ) vor fi maĭ bine tractaţı, cererile lor vor fi luate în consideraţiune de ceĭ în drept. Maĭ bine maĭ puţin de cât nimic, — maĭ bine maĭ târḑiŭ de cât nicı odata.

Dupre ultimile şcirı, st. Scriptură a fost tradusa din noŭ în limbă georgiana, duprĕ textele ebraic şi elen, şi tiparita în numerόse exemplare, în Tiflis, cu bine-cuvêntarea st. Sinod rus, şi rĕspândita în tόta Caucazia. D-l Sabinin, cunoscut archeolog georgian, a adunat şi tipărit vieţile tuturor sânţilor georgienı, începênd dela st. Nina (saŭ Nona), care a propagat christianismul în Georgia, şi ale careĭ st. reliquiĭ sĕ afla ın catedrala din Mtzecht-vechea capitală a Georgieĭ. S'a reînfiinţat societatea pentru restaurarea christianismuluĭ în Caucazia, carea sĕ afla sub patronagiul familieĭ imperiale, şi sub preşedinţa I. P. S. Paul Lebedev, archiepiscop al Cartalinieĭ şi Cachetieĭ, exarch al Georgieĭ. St. Sinod rus a prescris, ca unele părţĭ din serviciul divin să se oficieze în limba georgiană chiar în bisericile, unde nu sînt Georgienı, şi éta actualul exarch al Georgieĭ, care considera pentru sine, ca ceva insultator, a pronunţa un cuvênt românesc saŭ georgian, acum pronunţă unele rugaciunĭ în limba

georgiană, carea înaintea lui Dumneḑeŭ este egala cu limbele rusă, elenă, latina, ebraica etc., caci *întru Christos nu este nicĭ elen, nicĭ iudeu, circumscris, nicĭ necircumscris, nicĭ barbar nicĭ scit, serv sau liber, ci Christos tóte şi în tóte* (Apost. Paul-epistola catre Coloseni, capit. 3, vers. 11).

(Va urma). **Gheorghe P. Samurianu.**

PROFEŢIILE MESIANICE

(Urmare; vedĭ No 3, anul XI).

§ 1. *Profeţia facuta protopărinţilor.*

1. Cetim în capitulul treı din Facere, că Adam şi Eva pecătuind, spre pedépsă, D-ḑeu le-a declarat. ca greşéla lor va cadea şi asupra urmaşilor. Apoĭ ḑise şerpeluĭ, care amagise pre Eva: *Vrăşmăşie voiŭ pune între tine şi între muiere, între semânţa ta şi sĕmânţa eĭ, acela va zdrobi capul teŭ şi tu veĭ păzi calcâiul.*

Am ḑis că profeţia acésta este întunecósă; şi dacă ar fi singură n'ar putea forma o demonstrare positivă despre misiunea divina a luĭ Is. Chr. Fiind că este cea dintăiŭ şi se uneşte cu cele-lalte, trebue a o aduce aicĭ. Ea forméză, precum s'a ḑis, cea dintaĭ verigă din lanţul profeţiilor care unesc pre Is. Chr. cu începutul lumeĭ şi pre Mântuitorul cu pĕcatul cel dintăiŭ. Profeţiile următóre lămuresc aceia ce aicĭ este întunecat, şi acésta prepara pre cele-lalte.

2. Cum că aicĭ este vorba de Mesia, avem ca dovadă pe lânga profeţiile pe care le vom videa şi opiniunea Iudeilor vechĭ, demonstrata atât de Hueţius în demonstraţiunea sa evangelică, care aduce maĭ multe citaţiunĭ, cât şi prin parafrasele iudaice,

cu deosibire acea a luĭ Ionatan și acea de Ierusalim. Iudeiĭ modernĭ s'aŭ îndepărtat de tradițiunea stramoșilor lor; eĭ voesc ca locul acesta să fie luat în sensul sĕŭ literal și să însemneze ura ómenilor contra șerpilor; dar óre pentru acésta trebuea a se face o profeție? Sensul ridicol pe care-l dă aicĭ textul luat literal, arată ca trebue a se lua intr'un sens metaforic. Dumneḑeŭ voia, precum ḑic și parafraștiĭ, că pedepsind pre Adam și Eva să nu le ĭa tóta speranța și să-ĭ mângâe, fagaduindu-le ca unul din urmașiĭ lor îĭ va resbuna de șerpe.

Ceĭa ce ne arată că acesta e adevĕratul înțeles al preḑicereĭ, de care ne ocupam este, că, luata în înțelesul acesta, s'a împlinit în totul în persóna luĭ Is. Chr. Ceĭa ce D-ḑeŭ a prevestit, el a împlinit: El a zdrobit capul șarpeluĭ, adica puterea demonuluĭ, scoțênd neamul ominesc din servitute.

§ 2. *Fagaduințile făcute patriarchilor.*

Aflăm din cartea Facereĭ, ca maĭ multe preḑicerĭ însemnate se făcura celor treĭ patriarchĭ, parințiĭ națiuneĭ iudaice. In deosebite ocasiunĭ, D-ḑeŭ descopere luĭ Abraam cele ce eraŭ sa li se întêmple urmașilor sĕĭ. Iĭ preḑice ca urmașiĭ seĭ vor fi nemernicĭ în țară streina; ca vor fi robĭ și vor fi pușĭ la muncĭ grele timp de patru-sute de anĭ, dar ca dupa aceĭa va judeca pre poporul apasĕtor și ca-ĭ va scóte din robie, încarcațĭ de avere (Fac. 15, 13, 14).

După mórtea luĭ Tara, tatal luĭ Abraam, D-ḑeŭ îĭ poruncește de a părăsi Mesopotamia și a veni în pamêntul ce ì-l va arăta. Iĭ vestește apoĭ ca-l va

face parinte al unei națiunĭ mari; ca-l va bine-cuvênta și-l va premari; că va bine-cuvênta pre aceĭ ce-l vor bine-cuvênta și va blestema pre aceĭ ce-l vor blestema; și în fine, ca întru el se vor bine-cuvênta tóte neamurile pamêntuluĭ. După ce Abraam se supune necondiționat voinței luĭ D-ḑeŭ, fiind gata a-șĭ jertfi pre unicul sĕŭ fiŭ, i se reînoește aceiași făgăduința în terminĭ și maĭ positivĭ și-ĭ ḑice, că supuindu-se voințeĭ sale, va fi bine-cuvêntat, ca va îmulți sĕmênța luĭ ca stelele ceruluĭ și ca năsipul mareĭ; ca li va da stapânire averea vrajmașilor lor; și ca în semênța sa se vor bine-cuvênta tóte națiunele pămêntuluĭ. D-ḑeŭ reînoește aceleașĭ fagăduinți maĭ cu aceleași cuvinte, maĭ ales ca întru sĕmênța sa se vor bine-cuvênta tóte neamurile, maĭ ântaiŭ luĭ Isaac, și apoĭ luĭ Iacob; asigurându-ĭ și maĭ mult că li va da urmașilor lor pamêntul în care se afla, adica pamêntul Canaan. — (Fac. 26, 3, 4).

In aceste profețiĭ trebue a distinge doue părțĭ: ântêia în privința poporuluĭ, care trebuea sa ĭasă din Abraam, Isaac și Iacob; eà prevestește prodigiósa îmulțire a acestuĭ popor și prosperitatea sa. A doua se rapórta la tóte popórele; ea preḑice ca se vor bine-cuvênta tóte neamurile întru el.

Aicĭ sunt treĭ propositiunĭ: maĭ ântăiŭ ele sunt profețiĭ adeverate; apoi, partea a duoa a profețiilor acestora aŭ de obiect a prevesti pe un trimis a luĭ D-ḑeŭ; și în fine ca partea a doua s'a împlinit în Is. Chr.

2). Daca, precum am aratat, și nu ne putem îndoi de acésta, caracterul cel maĭ sigur, cum ca o

predicerĕ vine cu adevĕrat dela D-ḑeu, este împlinirea exacta a ei, care n'aŭ putut sa provina nici din cause naturale, nicĭ din întêmplare, este evident ca și acestea sunt prevestirĭ divine, ca partea ântaia a fagaduințelor acestora, relativa la urmașii patriarchilor, s'a împlinit exact și în tóte imprejurarile, este un fapt pe care ni-l dovidește istoria întrégа a poporuluĭ ebreŭ, dar este ĭarașĭ evident ca pe timpul predicerilor, aceste fapte, cu împrejurarile lor, nu puteaŭ sa fie preveḑute natural, nicĭ sa fie găsite din întêmplare.

Când familia patriarchilor se compunea numai din persóuele lor, ce causa naturala putea sa faca a se previdea ca va fi un popor numeros, mai ântaiu robit la o națiune streina, și împovorata cu multe greutați, timp de patru sute de anĭ; dupa împlinirea termenuluĭ acestuea, eliberat din acéstă servitute prin puterea Dumneḑeésca, deveni bogat, victorios și stabiliudu-se prin puterea armelor sale în pamêntul Chanaan. Nu cred ca ș'ar putea închipui cine-va, ca prevederea ominéscă sa se întindă până aci, și ca întêmplarea sa fi avut vre-un rol, așa ca sa se potrivéscă predicerile cu evenimentele. Dar daca partea ântĕia a promisiunilor este o profeție divină, a doua, care are de obiect tóte națiunile și bine-cuvêntarea lor în semênța patriarchilor este de sigur tot ast-fel; ambele forméza unul și acelașĭ contest. Daca una vine dela D-ḑeŭ, firește ca tot de acolo vine și ceĭa-laltă; veracitatea divină este de o potriva interesata în realisarea tu-

turor făgaduințelor acestora, și credênd pe cele dintăiŭ trĕbue sa le credem și pe cele-lalte.

3. Propoșiția ântaia stabilita, și acest punct odata dovedit, că este o prevestire divină, carea a promis succesiv lui Abraam, luĭ Isaac, luĭ Iacob, ca întru semênța lor se vor bine-cuvênta tóte neamurile, se naște o alta întrebare: Ce trebue a se ințelege prin cuvêntul: *Intru semênța sa.* Cuprinde óre pre toțĭ urmașiĭ acestor patriarchi? Saŭ ca este vre-un individ dintre acești urmași? Este lamurit ca în casul al doilea se prevestește un trimis al luĭ D-deŭ. Cine altul póte sa bine-cuvinteze, afara de D-deŭ și acel ce a primit dela El puterea acésta, și înca sa bine-cuvinteze tot neamul ominesc? Cum ca aicĭ nu se ințelege totalitatea Iudeilor, ci numaĭ unul din urmașiĭ patriarchilor, avem consimțirea tuturor Iudeilor vechĭ cariĭ aplicaŭ profeția acésta la Mesia. Ce fel de bine-cuvêntare puteaŭ să reverse Iudeiĭ asupra altor neamurĭ? Speranța lor era ca Mesia sá fie rĕsboinic, biruitor, care le va nimici și li va supune tóte popórele. Dacá póte să fie óre-care nedumerire între un sens și altul, sunt douĕ mijlóce prin care se lamurește: maĭ ântăiŭ cele-lalte douĕ profețiĭ, care se servesc una pe alta de comentariŭ, și dintre care unele explică ceĭa ce este întunecat în altele, și apoĭ împlinirea, carea nu numaĭ că confirmă profeția, dar o lămurește, care o face sigură și evidentă și care-ĭ asigură autoritatea și claritatea. Dar, de o parte cetim multe profețiĭ, care de bună sémă sunt relative la Mesia, în care el se numește doritul, așteptarea némurilor. Este cea dintăiŭ profeție care

ni prevestește numerósele bine-faceri pe care le va aduce lumeĭ. Vom avea ocasiune a espune aici un mare numer din acestea.

4. Pe de alta parte, împlinirea acesteĭ profețiĭ arata că ea este relativa la Is. Chr. Daca, între urmașiĭ patriarchilor s'ar găsi vre unul care sa fi adus națiunelor din partea luĭ D-ḑeŭ bunatățĭ mari spirituale, pe care sa-l fi recunoscut tóte națiunele și sa-l fi onorat și dela care sa fi primit cu supunere și recunoscință bine-facerile divine pe care le distribuea el, putem noĭ óre sa ne îndoim ca nu s'a bine-cuvêntat tóte némurile întru el? Putem noĭ óre sa nu recunóscem pre bine făcetorul universal preḑis strĕmoșilor seĭ? Dar acesta este Is. Chr. Pogorîndu-se pre pămênt, el a adus îmbelșugarea bine-cuvêntărilor cereștĭ și le-a revĕrsat preste tóte popórele, făra a maĭ vorbi de aceia ce ne învața credința, că el a mântuit de pecat pre omul cel dintaiŭ și a scos pre urmașiĭ sĕĭ din robia demonuluĭ, ca prin mórtea sa ne-a meritat harurile divine, pre care ni le împarte prin sântele taĭne; nu este óre un fapt destul de cunoscut și lămurit cá el a rĕspândit pre pămênt adevĕrurile religióse cele maĭ folositóre, ca a dat neamuluĭ omenesc o noțiune despre D-ḑeŭ, maĭ exactă decât tóte ideile concepute în privința acésta, un cult cu totul spiritual, morala cea maĭ perfectă pe care a vĕḑut'o lumea? Să se caute în tóta istoria vre-o persónă care să fi revĕrsat atâtea bine-cuvêntărĭ, la care se participe tot neamul ominesc.

Cu alte cuvinte, celor treĭ patriarchĭ li s'aŭ făgă-

duit că tóte popórele se vor bine-cuvênta întru sĕmênța lor. Tóte popórele pamêntuluĭ aŭ fost binecuvêntate în Is. Chr. urmașul patriarchilor. Is. Chr. este prin urmare acela ce li s'a promis; de aceia și vedem noĭ ca Apostoliĭ îĭ aplicau aceste profețiĭ, înainte chiar de a fi împlinite. Bine-cuvêntarile luĭ Is. Chr. înca nu se respândise asupra neamurilor, când St. Petru, la începutul predicareĭ sale, amintind Iudeilor aceste făgaduințı relative la tóte familiile pamêntuluı, le ḑice ca eĭ trebue sa fie binecuvêntațĭ ceı dintaiu întru Fiul pe carele l-a trimis D-ḑeŭ. (F. 3. 25). Abea începura a se respândi bine-cuvêntarile acestea și preste neamurĭ, când st. Pavel ḑicea Galatenilor, ca D-ḑeŭ a preḑis luĭ Abraam ca vor cuprinde tóte neamurile, și ca ele se efectuaŭ în Is. Chr. In gura acestor Apostolĭ marĭ, înterpretarile acestea ale fagaduințeĭ facute luĭ Abraam eraŭ profețiĭ adeverate, pentru ca fagaduința acésta înca nu se împlinise și de buna séma chiar în acel timp nu se putea calcula prin prevederea ominésca, nicı se putea gâci din întêmplare. Ast-fel interpretarea ce o facem noĭ profețiilor Vechiuluĭ Testament este întemeiata pe profețiele celuĭ Noŭ, care sunt de o claritate evidenta.

Numaĭ unul D-ḑeŭ a explicat prin apostoliĭ sĕĭ aceia ce preḑisese patriarchilor și a bine-voit a da înțelesul sigur și incontestabil al făgăduințelor sale, atuncĭ chiar când începea a le împlini.

(Va urma). Gherasim Piteșténu.